

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 6/2020 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- hallintovaliokunta HaVL 2/2020 vp
- perustuslakivaliokunta PeVL 36/2020 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Anne Kohvakka, oikeusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Virpi Koivu, oikeusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Tiina Ferm, sisäministeriö
- lakimies Tuomas Vesterbacka, Rikosseuraamuslaitos
- rikostarkastaja Arto Tuomela, keskusrikospoliisi

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- sisäministeriö
- sisäministeriö, rajavartio-osasto
- puolustusministeriö
- Syyttäjälaitos
- Finanssivalvonta
- Riihimäen vankila
- Rikosseuraamuslaitos
- Tietosuojavaltuutetun toimisto
- Vantaan vankila
- keskusrikospoliisi

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

- Maahanmuuttovirasto
- Poliisihallitus
- Tulli
- Suomen Asianajajaliitto
- Vankilavirkailijain Liitto VVL r.y.
- professori Sakari Melander

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi vankeuslakia, tutkintavankeuslakia, henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettua lakia sekä poliisiin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annettua lakia.

Ehdotetuilla muutoksilla täsmennettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuuksia ja rekistereiden tietosisältöä koskevia säännöksiä vastaamaan Rikosseuraamuslaitokselle laissa asetettuja tehtäviä. Lisäksi Rikosseuraamuslaitoksen tiedon luovuttamista koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että poliisi tai muu esitutkintaviranomainen voisi nykyistä paremmin saada Rikosseuraamuslaitokselta tehtäviensä hoitamiseksi tarpeelliset tiedot. Lisäksi ehdotetaan, että Rikosseuraamuslaitos voisi osallistua poliisiin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteisen rikostiedusteluyksikön toimintaan. Esityksen tavoitteena on selkeyttää Rikosseuraamuslaitoksen ja esitutkintaviranomaisten välistä tehtävänjakoa ja parantaa viranomaisten välistä tiedonvaihtoa.

Lakien on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä syyskuuta 2020.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettaviksi vankeuslakia (767/2005), tutkintavankeuslakia (768/2005), henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettua lakia (1069/2015) sekä poliisiin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annettua lakia (687/2009). Ehdotetuilla muutoksilla on tarkoitus täsmentää Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuuksia ja rekistereiden tietosisältöä koskevia säännöksiä vastaamaan Rikosseuraamuslaitoksen laissa asetettuja tehtäviä, minkä lisäksi Rikosseuraamuslaitoksen tiedon luovuttamista koskevaa sääntelyä muutetaan siten, että poliisi tai muu esitutkintaviranomainen voi nykyistä paremmin saada Rikosseuraamuslaitokselta tehtäviensä hoitamiseksi tarpeelliset tiedot. Edelleen esityksessä ehdotetaan, että Rikosseuraamuslaitos voi osallistua poliisiin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteisen rikostiedusteluyksikön toimintaan. Lisäksi esityksessä ehdotetaan vankien rahankäytön valvontaan liittyvää sääntelyä sekä teknistä valvontaa vankilassa koskevaa sääntelyä.

Hallintovaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (HaVL 2/2020 vp) katsonut, että ehdotetuilla lainmuutoksilla selkeytetään ja parannetaan Rikosseuraamuslaitoksen ja esitutkintaviranomaisten yhteistyön edellytyksiä, tehostetaan toimia rikosten ennalta estämiseksi sekä edistetään laitosturvallisuutta. Hallintovaliokunta on pitänyt tärkeänä, että tiedonkulku Rikosseuraa-

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

muslaitoksen ja poliisin sekä muiden esitutkintaviranomaisten välillä on mahdollisimman joustavaa ja nopeaa tarvittava tietosuojia huomioiden.

Myös perustuslakivaliokunta on antanut esityksestä lausunnon (PeVL 36/2020 vp). Maksukortin ja vankien rahankäytön valvontaan liittyen perustuslakivaliokunta edellyttää lausunnossaan 1.—3. lakiehdotuksien täsmentämistä, jotta kyseiset lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisympäristössä.

Lakivaliokunta pitää esityksen tavoitteita Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin sekä muiden esitutkintaviranomaisten yhteistyön parantamisesta ja selkeyttämisestä tärkeänä. Niin ikään ehdotetut muutokset ovat merkityksellisiä vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen tehostamisen kannalta. Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa esityksessä ehdotettuja lakiehdotuksia seuraavin huomioin ja muutosehdotuksin. Osa muutosehdotuksista liittyy perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitettyyn.

Rikoksen selvittäminen

Rikoksen selvittäminen ei kuulu Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviin. Näin ollen esityksessä Rikosseuraamuslaitoksen ja esitutkintaviranomaisten välisen tehtävänjaon selventämiseksi rikoksen selvittäminen poistetaan Rikosseuraamuslaitosta koskevista vankeuslain toimivaltasäännöksistä. Lakivaliokunta yhtyy siihen hallituksen esityksessä esitettyyn käsitykseen (ks. HE, s. 23), jonka mukaan on perusteltua täsmentää vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa säädetyt valvonta- ja tarkastustoimivaltuudet vastaamaan viranomaisten tehtävänjakoa ja Rikosseuraamuslaitokselle säädetyjä tehtäviä.

Vankeuslain 16 luvun 6 §:n ja tutkintavankeuslain 11 luvun 6 §:n mukaan henkilönkatsastus voidaan tehdä rikoksen selvittämiseksi. Esitys ei kuitenkaan muusta sääntelystä poiketen sisällä ehdotusta näiden säännösten muuttamiseksi. Ratkaisua perustellaan sillä (HE, s. 23—24), että vankeuslain ja tutkintavankeuslain esitöissä on vuonna 2004 viitattu henkilönkatsastusta koskevan sääntelyn olevan vastaavaa sen kanssa, mitä pakkokeinolaissa on säädetty (ks. HE 263/2004 vp, s. 196). Sisällöllistä perustelua rajaukselle ei esitetä. Myös perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 36/2020 vp, s. 6) katsonut, ettei Rikosseuraamuslaitoksen lakisääteiset tehtävät huomioiden ole aivan ongelmattomia, että perusoikeuksiin merkittävästi puuttuvan henkilönkatsastuksen toteuttaminen on vankeuslain 16 luvun 6 §:ssä ja tutkintavankeuslain 11 luvun 6 §:ssä sidottu myös rikoksen selvittämiseen. Perustuslakivaliokunnan mukaan sääntelyä on syytä muuttaa vastaamaan muuta vankeuslain sääntelyä. Yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin selostetuoin tavoin lakivaliokunta ehdottaa 1. ja 2. lakiehdotuksen tarkistamista siten, että myös henkilönkatsastuksen osalta perusteena ei ole enää rikoksen selvittäminen.

Lakivaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että esityksessä ei ehdoteta muutosta kirjeenvaihdon lukemisesta ilmoittamista koskevaan vankeuslain 12 luvun 2 a §:n eikä tutkintavankeuslain 8 luvun 2 a §:n säännöksiin, joissa mainitaan rikoksen selvittäminen. Johdonmukaisuussyistä lakivaliokunta ehdottaa 1. ja 2. lakiehdotuksen tarkistamista myös tältä osin yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin selostetuoin tavoin.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

Tekninen valvonta vankilassa

Esityksessä ehdotetaan vankeuslakiin uutta säännöstä vankilan tilojen teknisestä valvonnasta (1. lakiehdotus, 16 luku 1 a §). Ehdotetun säännöksen mukaan vankilan alueen ja tilojen valvontaan voidaan käyttää teknistä valvontaa vankilan järjestyksen, vankilassa pitämisen varmuuden ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä karkaamisen tai avolaitoksesta luvatta poistumisen ja rikoksen estämiseksi. Valvontaa ei kuitenkaan saa käyttää vankien asuinselleissä, WC-tiloissa, pukeutumistiloissa tai muissa vastaavissa paikoissa. Esityksen mukaan (HE, s. 24) sääntely on tarpeellista, koska suurta osaa vankilan tiloista valvotaan teknisesti. Tällä hetkellä laista kuitenkin puuttuvat täsmälliset säännökset teknisestä valvonnasta. Esityksen mukaan vankilaturvallisuuden ylläpitämiseksi kameroilla tapahtuva valvonta on välttämätöntä.

Saamansa selvityksen valossa lakivaliokunta pitää ehdotettua sääntelyä perusteltuna. Myös perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 36/2020 vp, s. 6) pitänyt sääntelyä pääosin asianmukaisena. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin katsonut, että sääntelyä on syytä täydentää tallenteiden käyttötarkoitusta ja välttämättömäksi arvioitua tallentamisaikaa koskevalla säännöksellä. Niin ikään perustuslakivaliokunta on katsonut, että myös sääntelyn yhteensopivuudesta EU:n tietosuojalainsäädännön kanssa on syytä varmistua. Lakivaliokunta ehdottaa tallenteiden käyttötarkoitukseen ja säilyttämisaikaan liittyvän sääntelyn täsmentämistä 3. lakiehdotuksen 7, 8 ja 34 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin selostetuin tavoin.

Ehdotetun sääntelyn ja EU:n tietosuojalainsäädännön suhteen osalta lakivaliokunta toteaa oikeusministeriöltä saamansa selvityksen perusteella seuraavaa.

Lakivaliokunnan jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin selostetuin tavoin ehdottamat teknisen valvonnan tallenteiden rekisteröintiä ja säilytysaikoja koskevat säännökset kuuluvat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/680 (rikosasioiden tietosuojadirektiivi) soveltamisalaan. Ehdotetut säännökset ovat yleisesti sovellettavia henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (1054/2018, rikosasioiden tietosuojalaki) säännöksiä täydentäviä säännöksiä, jotka ovat lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan tarpeen perusoikeusherän sääntelykontekstin vuoksi (ks. PeVL 26/2018 vp, s. 3; PeVL 14/2018 vp, s. 5). Teknisen valvonnan tallenteet eivät kuulu rikosasioiden tietosuojalain 11 §:ssä tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin. Niitä voidaan pitää kuitenkin muutoin arkaluonteisina tietoina, joiden käsittelyyn voi liittyä erityisiä riskejä rekisteröidyn oikeuksien kannalta. Tällaisten tietojen käsittelyn olisi perustuttava erityisiä henkilötietoryhmiä vastaavasti nimenomaisesti lain säännöksiin, joilta voidaan valiokunnan oikeusministeriöltä saaman selvityksen mukaan perustuslain tulkintakäytännön mukaisesti edellyttää yksityiskohtaisuutta ja tarkkarajaisuutta. Henkilötietojen käsittelyn on myös rajoituttava siihen, mikä on välttämätöntä.

Rikosasioiden tietosuojadirektiivin 8 artiklan 2 kohta edellyttää, että direktiivin täytäntöönpanoa tarkoittavassa lainsäädännössä täsmennetään ainakin käsittelyn tavoitteet, käsiteltävät henkilötiedot ja käsittelyn tarkoitukset. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että nämä vaatimukset täyttyvät ehdotettujen rekisterisäännösten osalta sellaisena kuin valiokunta niitä ehdottaa täydennettäväksi, ottaen myös huomioon voimassa olevan rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n 1 momentin soveltamisalasäännöksen. Lakivaliokunta ehdottaa jäljempänä yksityiskohtaisissa

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

perusteluissa tarkemmin selostetuin tavoin 3. lakiehdotuksen 8 §:n 3 momentin 4 kohdan täsmen­ tämistä siten, että turvallisuustietorekisteriin saa tallentaa vankeuslain 16 luvun 1 ja 1 a §:ssä tar­ koitetussa valvonnassa saatuja tietoja, jotka siten kattavat myös teknisen valvonnan tallenteet. Ehdotetun 8 §:n 1 momentin mukainen turvallisuustietorekisterin käyttötarkoitus täsmentää sa­ malla myös teknisen valvonnan tallenteiden käyttötarkoituksen, joka on vankeusrangaistuksen aikaisten rikosten estäminen tai laitosturvallisuuden ylläpitäminen. Ehdotetun 8 §:n 1 momentin mukaisesti tallenteiden on myös liitettävä turvallisuustietorekisterissä sellaisiin henkilöihin, joi­ den voidaan valiokunnan yksityiskohtaisissa perusteluissa selostetun mukaisesti ehdottaman tar­ kistetun muotoilun mukaisesti perustellusti epäillä syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta. Ehdotetun 3 momentin 4 kohdan täsmennyksen myötä säännökset täyt­ tävät valiokunnan käsityksen mukaan myös perustuslakivaliokunnan vaatimuksen käyttötarkoi­ tuksen täsmentämisestä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan teknisen valvonnan tallenteita on tarpeen käsitellä myös 3. lakiehdotuksen 7 §:ssä tarkoitettussa valvonta- ja toimintarekisterissä, jos tallenteet liit­ tyvät muihin sellaisiin tapahtumiin tai henkilöihin, joilla on laitosturvallisuuden kannalta merki­ tystä. Lakivaliokunta ehdottaa jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin seloste­ tuin tavoin myös 7 §:n 5 momentin täsmen­ tämistä siten, että tietoihin voi sisältyä myös vankeus­ lain 16 luvun 1 a §:ssä tarkoitettuun valvontaan liittyviä tallenteita, jos ne ovat välttämättömiä lai­ tosjärjestyksen ja laitosturvallisuuden ylläpitämiseksi. Näin tallenteiden rekisteröimismahdolli­ suus ilmenee myös 7 §:stä selkeämmin. Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta katsoo, että ehdotettu täsmennys ja 7 §:n 1 momentin mukainen rekisterin käyttötarkoitus täyttävät myös perustuslakivaliokunnan vaatimuksen käyttötarkoituksen täsmentämisestä.

Rikosasioiden tietosuojadirektiivin 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, että henkilötietojen poistamista tai niiden säilyttämisen tarpeellisuuden säännöllistä tarkistamista var­ ten vahvistetaan asianmukaiset määräajat. Määräaikojen noudattaminen on varmistettava menet­ telysäännöillä. Lakivaliokunnan yksityiskohtaisissa perusteluissa 3. lakiehdotuksen osalta ehdot­ tama uusi tallenteiden säilytysaika koskeva 34 §:n 7 momentti tarkoittaa 5 artiklan täytäntöön­ panoa. Säilytysajasta säättäminen on samalla poikkeus rikosasioiden tietosuojalain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuun pääsääntöön, jonka mukaan tarpeettomat henkilötiedot on poistetta­ va viipymättä. Rikosasioiden tietosuojalain 2 §:n 1 momentin mukaisesti ehdotettuja siitä poik­ keavia säännöksiä sovelletaan ensisijaisesti. Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta kat­ soo, että valiokunnan 3. lakiehdotuksen 34 §:n 7 momentissa ehdottama säilytysaika on välttämät­ tön ja oikeasuhteinen tallenteiden käsittelyn tavoitteen kannalta, ottaen huomioon tietojen arka­ luonteisuuden.

Säännökset, sellaisina kuin valiokunta niitä ehdottaa täydennettäväksi, ovat valiokunnan oikeus­ ministeriöltä saaman selvityksen mukaan yhteensopivia rikosasioiden tietosuojadirektiivin kans­ sa, ottaen erityisesti huomioon direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa säädetyt henkilötietojen käsitte­ lyä koskevat periaatteet.

Valiokunnan oikeusministeriöltä saaman selvityksen mukaan rikosasioiden tietosuojalain edus­ kuntakäsittelyn yhteydessä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettuun la­ kiin tehtiin eräiltä osin välttämättömät muutokset sen varmistamiseksi, että lain säännökset ovat yhteensopivia direktiivin kanssa. Parhailiaan käynnissä olevan Rikosseuraamuslaitoksen tietojär­

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

jestelmä uudistuksen yhteydessä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettu laki on kuitenkin tarkoitettu uudistaa kokonaisuudessaan. Tässä yhteydessä arvioidaan vielä tarkemmin sääntelyn yhteensopivuutta EU:n tietosuojalainsäädännön kanssa. Kyseinen hallituksen esitys on annettu eduskunnalle vuoden 2020 lopussa (HE 246/2020 vp).

Vankien rahankäytön valvonta

Vankeuslain (1. lakiehdotus) 9 luvun 3 a §:ään ehdotetaan otettavaksi uudet säännökset maksukortin käytön valvonnasta. Sen mukaan vangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi siten, että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään. Jos tällaisessa valvonnassa havaitaan tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavia maksutapahtumia tai jos se on muusta syystä tarpeen, maksukortin käyttöä voidaan tapauskohtaisen päätöksen perusteella valvoa siten, että valvonta kohdistetaan kaikkiin maksukortin käyttöä koskeviin tietoihin. Edellytyksenä on, että valvonta on tarpeen rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan. Vastaavat säännökset sisältyvät ehdotettuun tutkintavankeuslain (2. lakiehdotus) 5 luvun 3 a §:ään.

Esityksen perustelujen mukaan (HE, s. 24) maksukorttitilien valvonta muun muassa vankilassa tapahtuvan huumausainekaupan tai muiden vankien painostamisen estämiseksi on välttämätöntä sen varmentamiseksi, ettei Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymää maksukorttia voida käyttää rikolliseen toimintaan tai vankilaturvallisuutta vaarantaen. Hallintovaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (HaVL 2/2020 vp, s. 5) pitänyt ehdotettuja säännöksiä maksukorttien käytön valvonnasta välttämättöminä rikosten estämisen ja vankilaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta. Saamaansa selvitystä arvioituaan lakivaliokunta pitää perusteltuna sisällyttää 1. ja 2. lakiehdotuksiin maksukorttien käytön valvontaa koskevat säännökset.

Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 36/2020 vp, s. 4) pitänyt ehdotettua sääntelyä kuitenkin ongelmallisena välttämättömyysvaatimuksen näkökulmasta. Vaikka hallituksen esityksen säätämisympäristöperusteluissa (HE, s. 45) viitataan siihen, että perustuslain 10 §:n johdosta voidaan säätää vain välttämättömistä rajoituksista yksityiselämän suojaan vapaudenmenetyksen aikana mainiten valiokunnan käytännössään korostaneen perustuslain säännöksessä olevan välttämättömyysvaatimuksen merkitystä (PeVL 34/2014 vp) ja edelleen todetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin tilitapahtumien valvonnan olevan välttämätöntä sen varmentamiseksi, ettei maksukorttia voida käyttää rikolliseen toimintaan, todetaan valvonnan kynnyksen olevan kuitenkin välttämättömyyden asemesta vain tarpeellisuuden, mikä olisi perusteluiden mukaan vastaava kuin vangin yhteydenpitoa ulkopuolelle koskevissa säännöksissä. Perustuslakivaliokunnan mukaan se on kuitenkin jo aiemmin kiinnittänyt huomiota luottamuksellisen viestin salaisuutta koskevan perusoikeussääntelyn johdosta siihen, että toimivaltuuksien sitominen yksin tarpeellisuuteen on perustuslain 10 §:ssä säädettyjen kvalifioitujen lakivarausten välttämättömyysvaatimusten johdosta valtiosääntöisesti ongelmallista (PeVL 20/2005 vp, s. 5/II—6/I). Sääntely erityisen valvonnan edellytyksistä 1. lakiehdotuksen 9 luvun 3 a §:n 2 momentissa ja 2. lakiehdotuksen 5 luvun 3 a §:n 2 momentissa on perustuslakivaliokunnan mukaan sidottava välttämättömyydedellytykseen. Tällaiset muutokset ovat edellytyksenä 1. ja 2. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisympäristössä. Lakivaliokunta eh-

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

dottaa jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa selostetuvin tavoin 1. lakiehdotuksen 9 luvun 3 a §:n 2 momentin ja 2. lakiehdotuksen 5 luvun 3 a §:n 2 momentin tarkistamista edellä todetun mukaisesti.

Hallituksen esityksen 3. lakiehdotuksen 29 a §:ssä säädetään oikeudesta saada tietoja maksukortin myöntäjältä tai maksun välittäjänä toimivalta. Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus saada sallassapitosäännösten estämättä maksukortin myöntäneeltä tai maksun välittäjänä toimivalta maksulaitokselta välttämättömät tiedot Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön hallinnointia varten sekä maksukortin 9 luvun 3 a §:n ja tutkintavankeuslain 5 luvun 3 a §:n mukaista maksutapahtumien valvontaa varten.

Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 36/2020 vp, s. 4) katsonut, että sääntely on sinänsä asianmukaisesti sidottu välttämättömyyteen. Välttämättömyyden arvioinnin kannalta on kuitenkin ongelmallista, että lakiehdotuksesta ei tarkemmin ilmene, mitä maksukortin käytön hallinnoinnilla tarkoitetaan. Säännöstä on perustuslakivaliokunnan mukaan välttämätöntä täsmentää. Tällainen täsmentäminen on edellytyksenä 3. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Lakivaliokunta ehdottaa 3. lakiehdotuksen 29 a §:n täsmentämistä yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin selostetuvin tavoin.

Vankeuslain, tutkintavankeuslain ja henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain laajemmat selvitystarpeet

Hallituksen esityksen mukaan maksukortin käytön erityistä valvontaa koskeviin päätöksiin kohdistuu muutoksenhakukielto (1. lakiehdotuksen 20 luvun 2 § ja 2. lakiehdotuksen 15 luvun 2 §). Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 36/2020 vp, s. 5) katsonut, että ehdotettu muutoksenhakukielto on sen sääntelykonteksti sekä poikkeuksellisten valtuuksien laillisuusvalvonta huomioon ottaen hyväksyttävä perustuslain 21 §:n kannalta. Samassa yhteydessä perustuslakivaliokunta toteaa pitävänsä tärkeänä (PeVL 36/2020 vp, s. 6), että oikeusministeriössä selvitetään kokonaisuutena vankeuslain mukaisten turvallisuus- ja valvontatoimien laillisuusvalvonta sekä muutoksenhakusäännösten yhteensopivuus perustuslain 21 §:n oikeusturvasääntelyyn ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin.

Lakivaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että nyt käsiteltävän hallituksen esityksen yhteydessä ei ole oikeusministeriöltä saadun selvityksen mukaan kokonaisvaltaisesti arvioitu vankeuslain ja tutkintavankeuslain toimivaltuuksien käytön edellytysten sanamuotoja, eikä esityksessä ehdoteta muutoksia toimivaltasäännösten sääntelytekniikkaan. Tässä esityksessä on ainoastaan poistettu rikosten selvittäminen toimivaltuuksien perusteista esityksessä tarkemmin kuvatuista syistä. Lisäksi on ehdotettu säädettäväksi maksukortin valvonnasta ja teknisestä valvonnasta. Näiden säännösten edellytykset on saadun selvityksen mukaan pyritty esityksessä muotoilemaan samalla sääntelytekniikalla kuin muidenkin vankeuslain toimivaltasäännösten.

Oikeusministeriöltä saadun selvityksen mukaan oikeusministeriössä on vuoden 2020 aikana laadittu arviomuistio vankeuslain muutostarpeista. Arviomuistio on tarkoitus saada valmiiksi keväällä 2021 ja käynnistää sen jälkeen työryhmävalmistelu lainmuutosten toteuttamiseksi. Hallituksen esitys on tavoitteena antaa vuonna 2022.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

Nyt käsiteltävän hallituksen esityksen yhteydessä saamansa selvityksen valossa lakivaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että vankeuslaki, tutkintavankeuslaki ja henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettu laki samoin kuin edellä mainittuihin liittyvä muu merkityksellinen lainsäädäntö otetaan kokonaisvaltaisen uudistustyön kohteeksi, jossa tavoitteena on sääntelyn kokonaisvaltainen uudelleentarkastelu siten, että sääntely vastaa perustuslain, kansainvälisten ihmisoikeussopimusten sekä uudistuneen Euroopan unionin ja kansallisen tietosuojalainsäädännön asettamia vaatimuksia. Uudistustyössä on tärkeä kiinnittää huomiota myös muun muassa muutoksenhakukieltoja koskeviin kysymyksiin. Valiokunta pitää sinällään myönteisenä, että edellä teknistä valvontaa vankilassa koskevassa jaksossa todetuin tavoin Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmä uudistuksen yhteydessä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettu laki on jo esitetty uudistettavaksi kokonaisuudessaan. Kyseinen hallituksen esitys on annettu eduskunnalle vuoden 2020 lopussa (HE 246/2020 vp).

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki vankeuslain muuttamisesta

2 luku. Täytäntöönpanon aloittaminen

2 a §. Etsintäkuuluttaminen. Esityksessä ehdotetaan pykälään uutta 2 momenttia, jonka mukaan Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa vangin, jos hän: 1) karkaa tai poistuu luvatta vankilasta, 8 luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitettusta sijoituspaikasta tai 10 luvun 2—4 §:ssä tarkoitettusta hoitopaikasta; 2) on ollut 8 luvun 6 §:n tai 9 §:n 1 tai 3 momentin taikka 14 luvun nojalla myönnetyllä luvalla vankilan ulkopuolella eikä palaa lupaehdoissa määrättyä ajankohtana taikka rikkoo muuten luvan ehtoja. Ehdotetussa säännöksessä tarkoitetuissa tilanteissa on kyse etsintäkuuluttamisesta täytäntöönpanon jatkamiseksi. Säännöksen selkeyttämiseksi lakivaliokunta ehdottaa *2 momentin* muuttamista siten, että tämä todetaan momentin ensimmäisessä virkkeessä.

9 luku. Vangin omaisuus ja tulot

3 §. Rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapito. Pykälä sisältää säännökset rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapidosta. Pykälän 1 momentin mukaan suljetussa vankilassa vangilla ei ole oikeutta pitää hallussaan rahaa tai rikoslain 37 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja muita maksuvälineitä. Vangin käyttöön voidaan kuitenkin antaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin. Pykälän 2 momentin mukaan avolaitoksessa olevalla vangilla on oikeus pitää hallussaan rahaa ja muita maksuvälineitä. Vangin käyttöön voidaan antaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet voidaan hänen pyynnöstään ottaa vankilassa säilytettäväksi, tallettaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille tai tallettaa vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin. Pykälän 3 momentin mukaan vangille annetaan kuukausittain ote hänen rahavarojensa tilinpidosta.

Valiokunnan oikeusministeriöltä saaman selvityksen mukaan käytännössä maksukortit annetaan suljetuissa vankiloissa kaikille vangeille käyttöön. Avolaitoksissa vangit saavat haltuunsa omat

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

maksuvälineensä. Avolaitoksissa Rikosseuraamuslaitoksen maksukortit on annettu vain sellaisille vangeille, jotka tarvitsevat niitä. Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta katsoo, että 1 ja 2 momentin säännöksissä oleva muotoilu "voidaan antaa" jättää kuitenkin epäselväksi sen, voidaanko korttien antaminen vangin käyttöön evätä jollain perusteella. Saadun selvityksen mukaan kysymys on säännönmukaisesta korttien antamisesta vankien käyttöön. Saamansa selvityksen valossa valiokunta katsoo, että säännökset on näin ollen perusteltua muotoilla siten, ettei käyttöön antamiseen sisälly harkintavaltaa. Avolaitoksissa kaikille vangeille ei välttämättä tarvitse antaa maksukorttia, koska vangit saavat haltuunsa omatkin maksuvälineensä. Tämän osalta lakivaliokunta katsoo, että 2 momentissa on perusteltua käyttää muotoilua, jonka mukaan avolaitoksissa maksukortti annetaan vangin käyttöön, jos hän sitä pyytää. Näin kortin käyttöön saaminen on riippuvainen vangin omasta pyynnöstä, eikä näin ollen ole tarpeen säätää perusteista, joilla kortin käyttöön antaminen voidaan evätä. Edellä selostetun perusteella lakivaliokunta ehdottaa *1 momentin* tarkistamista siten, että muotoilun "voidaan kuitenkin antaa" sijasta käytetään muotoilua "annetaan kuitenkin". Samoin valiokunta ehdottaa, että avolaitoksia koskeva *2 momentin* muotoilu "voidaan antaa" korvataan muotoilulla "annetaan" ja lisäksi momenttiin lisätään edellytys "jos vanki sitä pyytää".

3 a §. Maksukortin käytön valvonta. Pykälä sisältää säännökset maksukortin käytön valvonasta. Sen mukaan vangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi siten, että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään (1 mom). Jos tällaisessa valvonnassa havaitaan tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavia maksutapahtumia tai jos se on muusta syystä tarpeen, maksukortin käyttöä voidaan tapauskohtaisen päätöksen perusteella valvoa siten, että valvonta kohdistetaan kaikkiin maksukortin käyttöä koskeviin tietoihin (2 mom). Edellytyksenä on, että valvonta on tarpeen rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan.

Edellä yleisperusteluissa selostetuista syistä ja perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 36/2020 vp, s. 4) todetun johdosta lakivaliokunta ehdottaa, että sääntely erityisen valvonnan edellytyksistä pykälän *2 momentissa* sidotaan tarpeellisuusedellytyksen sijasta välttämättömyusedellytykseen. Lakivaliokunnan ehdottamassa muodossa valvonnan on oltava välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Pykälän 2 momentin sanamuodon mukaan momentissa tarkoitettu erityinen valvonta on mahdollista myös, jos se on muusta syystä tarpeen. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa ilmaisun "muu syy" sisältöä on pidetty epäselvänä. Valiokunnan oikeusministeriöltä saaman selvityksen mukaan muulla syyllä tarkoitetaan esityksen perusteluissa (HE, s. 35) tarkoitettua muulta viranomaiselta tullutta tietoa tai valvonnan taikka Rikosseuraamuslaitoksen muun toiminnan yhteydessä ilmennyttä perustetta. Lakivaliokunta katsoo, että 2 momentin säännöstä on syytä selkeyttää ja tarkentaa siten, että ilmaisu "muu syy" korvataan nimenomaisesti edellä selostetuilla perusteluissa mainituilla syyllä. Myös tältä osin momenttia on lisäksi syytä tarkistaa siten, että valvonta on välttämätöntä. Valiokunta ehdottaa 2 momentin tarkistamista myös tältä osin.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

Pykälän 1 momentissa tarkoitettua valvonnasta on kyse yleisestä valvonnasta, joka voi kohdistua vain maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään. Perustelujen mukaan (HE, s. 35) vankien maksukorttijärjestelmässä on sisäänrakennettuja hälytystoiminnallisuuksia, jotka voivat antaa automatisoidun hälytyksen erikseen määriteltyjen parametrien mukaisesti. Maksukorttijärjestelmään voidaan siten määritellä tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavista maksutapahtumista hälyttäviä parametrejä. Pykälän 2 momentin mukaisesti poikkeaman havainnoinnin jälkeen ja niiden perusteella vangin maksukorttitilipahtumien valvonnasta on mahdollista tehdä tarvittaessa yksittäistapauksellinen päätös. Ehdotetun 2 momentin mukaisen päätöksen perusteella valvonta voidaan kohdistaa kaikkiin maksukortin käyttöä koskeviin tietoihin. Valiokunnan oikeusministeriöltä saaman selvityksen mukaan säännöksen tarkoituksena on erityisesti se, että tapauskohtaisessa valvonnassa on kyse valvonnan kohdistamisesta nimenomaan sellaisiin vangin maksukortin tilitietoihin, joiden osalta valvonta on havainnoinut tilipahtumien poikkeavan tavanomaisesta maksuliikenteestä. Valvonta voi kattaa myös vangin tilisiirrot toisen henkilön tilille ja toisen henkilön tekemät tilisiirrot vangin tilille. Tällöin valvonnassa on mahdollista havaita vastaanottajan ja lähettäjän tilisiirrot. Valvonta ei kuitenkaan mahdollista toisen henkilön muiden tilipahtumien valvontaa. Edellä selostetun valossa lakivaliokunta ehdottaa 2 momentin sanamuodon täsmentämistä myös siten, että valvonta kohdistuu kaikkien maksukortin käyttöä koskevien tietojen sijasta nimenomaan vangin maksukorttitilin tilitietoihin.

Valiokunta toteaa selvyuden vuoksi, että 2 momentissa tarkoitettu valvonta kohdistuu päätöksen jälkeiselle ajalle.

Hallintovaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (HaVL 2/2020 vp, s. 5) katsonut, että säännöksissä olisi perusteltua käyttää maksuvälineestä mahdollisimman neutraalia käsitettä. Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta katsoo, että koska vankien käytössä on nimenomaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä ja hankkima maksukortti, ei käsitteen muuttaminen neutraaliksi ole tarpeellista tai perusteltua. Mikäli Rikosseuraamuslaitoksen toiminnassa myöhemmässä vaiheessa on perusteltua siirtyä käyttämään Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin sijasta tai ohella muuta maksuvälinettä, tulee sääntelyn tarve arvioida uudelleen.

12 luku. Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

2 a §. Lukemisesta ilmoittaminen. Uusi. Pykälä sisältää säännökset kirjeenvaihdon lukemisesta ilmoittamisesta. Pykälää ei esityksessä ehdoteta muutettavaksi. Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan lukemisesta ilmoittamisesta lykkäämisen perusteena voi olla rikoksen selvittäminen. Esityksessä ehdotettua muuta sääntelyä vastaavasti lakivaliokunta ehdottaa, että *1 momentista* poistetaan rikoksen selvittäminen lykkäämisperusteena. Valiokunnan ehdotus edellyttää muutosta myös lakiehdotuksen *johtolauseeseen*.

16 luku. Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen

1 a §. Tekninen valvonta vankilassa. Pykälä sisältää säännökset vankilan tilojen teknisestä valvonnasta. Ehdotetun säännöksen mukaan vankilan alueen ja tilojen valvontaan voidaan käyttää teknistä valvontaa vankilan järjestyksen, vankilassa pitämisen varmuuden ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä karkaamisen tai avolaitoksesta luvatta poistumi-

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

sen ja rikoksen estämiseksi. Valvontaa ei kuitenkaan saa käyttää vankien asuinselleissä, WC-tiloissa, pukeutumistiloissa tai muissa vastaavissa paikoissa.

Lakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että teknistä valvontaa käytettäessä tulee ottaa huomioon myös vankeuslain 1 luvun 5 §, jonka mukaan vankeja on kohdeltava oikeudenmukaisesti ja heidän ihmisarvoaan kunnioittaen. Oikeusministeriöltä saadun selvityksen mukaan kansainvälisessä ja kansallisessa laillisuusvalvontakäytännössä on vakiintuneesti pidetty tärkeänä, ettei teknistä valvontaa käytetä tiloissa, joissa vanki joutuu olemaan alasti. Tekninen valvonta on toteutettava vangin ihmisarvoa kunnioittaen.

Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on rajoittaa teknistä valvontaa tiloissa, joissa henkilö esimerkiksi on alasti tai vaihtaa vaatteitaan. Säännöksen luettelossa on esimerkkeinä mainittu WC-tilat ja pukeutumistilat. Muita vastaavia paikkoja ovat esimerkiksi peseytymistilat, saunatilat ja henkilön tarkastamiseen käytetyt tilat. Valiokunnan oikeusministeriöltä saaman selvityksen mukaan eri vankiloissa voi olla vaihtelevia järjestelyjä sen suhteen, missä tiloissa voi syntyä tilanteita, joissa vanki riisuutuu. Tämän vuoksi laissa ei ole perusteltua säätää esitettyä yksityiskohteisemmin niistä tiloista, joissa kameravalvontaa ei saa käyttää, vaan asiaa on arvioitava käytännössä vankiloiden turvallisuustekniikkaa suunniteltaessa. Kamerat tulee asentaa siten, ettei teknistä valvontaa käytetä tiloissa, joissa kuvaaminen vaarantaa edellä mainitulla tavalla henkilön yksityiselämän suojaa.

Riisuutumista edellyttäviä tarkastuksia tehtäessä tulee ottaa huomioon vankeuslain 1 luvun 5 § sekä laillisuusvalvontakäytännössä esitetyt kannanotot vangin riisuutumisesta. Lakivaliokunta painottaa, että Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnan koulutuksella ja ohjeistuksella tulee huolehtia siitä, että tällaiset tarkastukset tehdään tiloissa, joissa ei ole teknistä valvontaa.

Valiokunta toteaa lisäksi selvyyden vuoksi, että tapaamisten valvontaa koskevat säännökset ovat erityissäännöksiä suhteessa ehdotettuun yleissäännökseen vankilan tilojen teknisestä valvonnasta. On siis selvää, ettei vankeuslain 16 luvun 1 a §:ää sovelleta asiamiehen tapaamisten valvontaan. Lisäksi ehdotetussa säännöksessä on selkeyttävä viittaus siihen, että tapaamisten valvonnassa sovelletaan vankeuslain 13 luvun säännöksiä. Näin ollen ei ole tulkinnanvaraista, että asianajajatapaamisia valvotaan vankeuslain 13 luvun 6 §:n nojalla.

6 §. Henkilönkatsastus. Uusi. Vankeuslain 16 luvun 6 § sisältää säännökset henkilönkatsastuksesta. Pykälää ei esityksessä ehdoteta muutettavaksi. Pykälän 1 momentin mukaan vangille voidaan tehdä rikoksen selvittämiseksi henkilönkatsastus, jos vankia todennäköisin syin epäillä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, tai huumausaineen käyttörikoksesta.

Edellä yleisperusteluissa selostetuin tavoin esityksessä on ehdotettu säädösmuutoksia, joilla Rikosseuraamuslaitoksen ja esitutkintaviranomaisten välisen tehtävänjaon selventämiseksi rikoksen selvittäminen poistetaan Rikosseuraamuslaitosta koskevista vankeuslain toimivaltasäännöksistä. Henkilönkatsastusta koskevan vankeuslain 16 luvun 6 §:n osalta kyseistä muutosta ei ole tehty vaan toimivaltasäännös sisältää edelleen kytkennän rikoksen selvittämiseen. Myös perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt tähän lausunnossaan huomiota (ks. PeVL 36/2020 vp, s. 6). Edellä selostetun vuoksi lakivaliokunta ehdottaa myös henkilönkatsastusta koskevan säännöksen

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

tarkistamista siten, että Rikosseuraamuslaitoksen toimivalta ei sen osalta kytkeydy enää rikoksen selvittämiseen.

Asiassa saamaansa selvitystä arvioituaan lakivaliokunta katsoo, että voimassa olevassa säännöksessä oleva peruste tiettyjen rikosten selvittämiseksi on perusteltua muuttaa siten, että henkilönkatsastuksen peruste kytketään muun muassa henkilöntarkastusta (16 luvun 4 §) koskevassa säännöksessä käytettyyn käsitteeseen vankilan järjestystä tai turvallisuutta uhkaavan vaaran torjumisesta. Katettavien tilanteiden osalta ovat merkityksellisiä vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä. Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta ehdottaa pykälän *1 momentin* muuttamista siten, että sen mukaan vangille voidaan tehdä henkilönkatsastus, jos on todennäköistä syytä epäillä, että vangilla on vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin hengelle tai terveydelle.

Valiokunnan ehdottaman säännöksen myötä henkilönkatsastuksen kynnys ja edellytys laskee sillä osin, että rikosepäily sijasta toimenpiteen edellytykseksi riittää epäily kiellettyjen aineiden tai esineiden kuljettamisesta vankilaan. Kynnys on kuitenkin korkeampi kuin 18 luvun 4 §:ssä tarkoitettussa eristämistarkkailussa, koska esineiden tai aineiden tulisi olla sellaisia, että ne ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle taikka vangin hengelle tai terveydelle. Lisäksi eristämistarkkailun kynnyksenä on perusteltua syytä epäillä, kun ehdotettu henkilönkatsastusta koskeva säännös edellyttää puolestaan todennäköistä syytä epäillä. Mainitut erot ovat perusteltuja, koska henkilönkatsastuksella puututaan voimakkaammin henkilökohtaiseen koskemattomuuteen kuin eristämistarkkailulla. Valiokunnan ehdottama muutos ei kuitenkaan ole käytännössä olennainen nykytilaan verrattuna ja toteuttaa perustuslakivaliokunnan huomautuksen siitä, ettei perusteena tule olla rikoksen selvittäminen.

Käytännössä henkilönkatsastus ja eristämistarkkailu liittyvät valiokunnan saaman selvityksen mukaan lähes aina huumausaineisiin, huumausaineiksi luokiteltaviin lääkeaineisiin tai niiden käyttöön tarkoitettuihin välineisiin taikka dopingaineisiin. Tämän vuoksi toimenpiteen kytkeminen siihen, että on todennäköistä syytä epäillä, että vangilla on kehossaan vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa vankilaturvallisuudelle tai hengelle tai terveydelle, on keskeinen elementti henkilönkatsastuksen osalta.

Henkilönkatsastuksen perusteena on valiokunnan ehdottamassa säännöksessä myös se, että kielletyt aineet tai esineet ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa henkilön hengelle tai terveydelle. Kehonsisäisesti, monesti vastoin omaa tahtoa, kuljetettavat kielletyt esineet ja aineet ovat käytännössä usein huumausaineita, joiden kehonsisäinen kuljettaminen on erittäin vaarallista henkilön hengen ja terveyden kannalta.

Valiokunnan ehdotus edellyttää muutosta myös lakiehdotuksen *johtolauseeseen*.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

19 luku. Ilmoitukset ja tiedon antaminen

1 §. Ilmoitus poliisille, muulle esitutkintaviranomaiselle tai syyttäjälle. Pykälä sisältää säännökset ilmoituksista poliisille, muulle esitutkintaviranomaiselle tai syyttäjälle. Pykälään ehdotetun uuden 3 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitos saa ilmoittaa poliisille, muulle esitutkintaviranomaiselle ja syyttäjälle vankien valvonnan tai muun Rikosseuraamuslaitoksen tehtävien hoidon yhteydessä ilmenneitä tietoja sellaisista tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan perustellusti arvioida liittyvän rikolliseen toimintaan. Tietoja ei saa kuitenkaan luovuttaa, jos sellaisen tiedon tai asiakirjan antaminen poliisille tai tietojen käyttö todisteena on laissa kielletty tai sitä on rajoitettu.

Edellä todetun mukaisesti ilmoittamisen kynnys on ehdotetussa 3 momentissa "voidaan perustellusti arvioida liittyvän rikolliseen toimintaan". Perustuslakivaliokunta on henkilötietojen käsittelyä poliisitoimissa koskevan lain käsittelyn yhteydessä antamassaan lausunnossa (PeVL 51/2018 vp, s. 12) henkilötietojen käsittelyä rikosten ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi käsittelevän pykäläehdotuksen osalta todennut, että viranomaisepäily rikoksesta muodostaa tietosuojaa-asetuksen 10 artiklassa erityisesti säännellyn valtiosääntöisesti arkaluonteisen henkilötiedon, jonka vuoksi sääntelyn on oltava sidottuna epäillyn rikoksen vakavuuteen. Lisäksi perustuslakivaliokunta totesi, että pykäläehdotuksen osalta on syytä korottaa pykälän sisältämän perustellun oletamuksen vaatimusta esimerkiksi voimassa olevan lain mukaiseen "syytä epäillä" -vaatimukseen. Viimeksi mainittua perustuslakivaliokunnan huomiota ei sisällytetty kyseiseen lakiin.

Perustuslakivaliokunta ei ole nyt käsiteltävän hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä esittänyt huomioita 1 §:n 3 momentissa tarkoitettujen tiedon ilmoittamisen osalta. Saamansa selvityksen perusteella sekä edellä selostetun valossa lakivaliokunta kuitenkin katsoo, että momentissa tarkoitettujen arkaluonteisten tiedon luovuttamisen kynnystä on tarpeen korottaa. Valiokunta ehdottaa *3 momentin* tarkistamista siten, että momentissa säädetään sellaisten tietojen ilmoittamisesta, joiden voidaan perustellusti epäillä liittyvän rikolliseen toimintaan. Valiokunnan ehdottama kynnyn sanamuoto vastaa johdonmukaisesti lakivaliokunnan jäljempänä 3. lakiehdotuksen 8 §:ssä tarkoitettujen turvallisuustietorekisterin osalta mainitun pykälän 1 momenttiin ehdottaman sekä hallituksen esityksessä mainitun pykälän 4 momentissa ehdotettujen tallentamiskynnyksen sanamuotoa.

2. Laki tutkintavankeuslain muuttamisesta

2 luku. Saapuminen vankilaan

5 a §. Etsintäkuuluttaminen. Pykälän mukaan Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa tutkintavangin, jos hän: 1) karkaa tai poistuu luvatta vankilasta tai 6 luvun 2 tai 3 §:ssä tarkoitettua hoitopaikasta; 2) on ollut 9 luvun 14 §:n nojalla myönnettyllä luvalla vankilan ulkopuolella eikä palaa lupaehdoissa määrättyä ajankohtana taikka rikkoo muuten luvan ehtoja. Ehdotetussa säännöksessä tarkoitetuissa tilanteissa on kyse etsintäkuuluttamisesta tutkintavankeuden toimeenpanton jatkamiseksi. Säännöksen selkeyttämiseksi lakivaliokunta ehdottaa pykälän muuttamista siten, että tämä todetaan *5 a §:n* ensimmäisessä virkkeessä.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

5 luku. Tutkintavangin omaisuus ja tulot

3 §. Rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapito. Pykälä sisältää säännökset rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapidosta. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan tutkintavangilla ei ole oikeutta pitää hallussaan rahaa eikä rikoslain 37 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja muita maksuvälineitä. Tutkintavangin käyttöön voidaan kuitenkin antaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti. Tutkintavangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Edellä 1. lakiehdotuksen 9 luvun 3 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa selostetuista syistä lakivaliokunta ehdottaa, että pykälän *1 momentissa* käytetty muotoilu "voidaan kuitenkin antaa" korvataan muotoilulla "annetaan kuitenkin".

3 a §. Maksukortin käytön valvonta. Pykälä sisältää 1. lakiehdotuksen 9 luvun 3 a §:ää vastaavat säännökset maksukortin käytön valvonnasta tutkintavankien osalta. Lakivaliokunta ehdottaa pykälän 2 momentin osalta tehtäväksi vastaavat muutokset kuin edellä 1. lakiehdotuksen 9 luvun 3 a §:n osalta on ehdotettu.

Edellä yleisperusteluissa selostetuista syistä ja perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 36/2020 vp, s. 4) todetun johdosta lakivaliokunta ehdottaa 1. lakiehdotuksen osalta ehdotettua vastaavasti, että sääntely erityisen valvonnan edellytyksistä pykälän *2 momentissa* sidotaan tarpeellisuusedellytyksen sijasta välttämättömyusedellytykseen. Lakivaliokunnan ehdottamassa muodossa valvonnan on oltava välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Valiokunnan edellä ehdottama muotoilu sisältää myös säädösteknisen tarkistuksen, jolla 2 momentin toiseksi viimeisessä virkkeessä olevan sana "vangin" muutetaan muotoon "tutkintavangin". Samoin valiokunta ehdottaa 1. lakiehdotusta vastaavasti 2 momentissa olevan valvonnan perusteen "muusta syystä tarpeen" korvaamista muotoilulla "Rikosseuraamuslaitoksen muun toiminnan yhteydessä ilmenneestä syystä taikka muulta viranomaiselta tulleen tiedon johdosta välttämätöntä". Edelleen valiokunta ehdottaa 1. lakiehdotusta asiallisesti vastaavasti muotoilun "kaikkiin maksukortin käyttöä koskeviin tietoihin" korvaamista muotoilulla "tutkintavangin maksukortin tilitietoihin".

8 luku. Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

2 a §. Lukemisesta ilmoittaminen. Uusi. Pykälä sisältää säännökset kirjeenvaihdon lukemisesta ilmoittamisesta. Pykälää ei esityksessä ehdoteta muutettavaksi. Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan lukemisesta ilmoittamisesta lykkäämisen perusteena voi olla rikoksen selvittäminen. Esityksessä ehdotettua muuta sääntelyä vastaavasti lakivaliokunta ehdottaa, että *1 momentista* poistetaan rikoksen selvittäminen lykkäämisperusteena. Valiokunnan ehdotus edellyttää muutosta myös lakiehdotuksen *johtolauseeseen*.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

11 luku. Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen

6 §. Henkilönkatsastus. Uusi. Pykälä sisältää säännökset henkilönkatsastuksesta. Pykälää ei esityksessä ehdoteta muutettavaksi. Pykälän 1 momentin mukaan tutkintavangille voidaan tehdä rikoksen selvittämiseksi henkilönkatsastus, jos tutkintavankia todennäköisin syin epäillään rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, tai huumausaineen käyttörikoksesta.

Edellä yleisperusteluissa selostetuista syistä sekä perustuslakivaliokunnan lausunnossaan (ks. PeVL 36/2020 vp, s. 6) esittämien huomioiden vuoksi lakivaliokunta ehdottaa *1 momentin* muuttamista asiallisesti vastaavasti kuin 1. lakiehdotuksen 16 luvun 6 §:n osalta on edellä selostettu, jotta henkilönkatsastuksen perusteena ei ole enää rikoksen selvittäminen. Lakivaliokunnan ehdottamassa muodossa 1 momentin mukaan tutkintavangille voidaan tehdä henkilönkatsastus, jos on todennäköistä syytä epäillä, että tutkintavangilla on vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan tutkintavankeuslain 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka tutkintavangin hengelle tai terveydelle.

Valiokunnan ehdotus edellyttää muutosta myös lakiehdotuksen *johtolauseeseen*.

3. Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta

7 §. Valvonta- ja toimintarekisteri. Pykälä sisältää säännökset valvonta- ja toimintarekisteristä. Pykälään lisätään esityksessä uusi 5 ja 6 momentti. Pykälän 5 momentin mukaan valvonta- ja toimintarekisteri sisältää myös sellaisia tietoja tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan olosuhteiden taikka henkilön käyttäytymisen vuoksi perustellusti arvioida olevan laitospöytäjärjestyksen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen kannalta merkityksellisiä.

Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta toteaa selvyyden vuoksi ehdotetun 5 momentin osalta, että vaikka ehdotettu säännös osittain, eli laitosturvallisuuden ylläpitämisen tarkoituksessa, kattaa myös 8 §:ssä tarkoitettua turvallisuustietorekisterin käyttötarkoitusta, niin säännösten käsittelykynnykset poikkeavat. Valvonta- ja toimintarekisteri voi esityksen mukaan sisältää tietoja, joiden perustellusti voidaan arvioida olevan laitospöytäjärjestyksen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen kannalta merkityksellisiä. Turvallisuustietorekisteri voi sen sijaan esityksen mukaan sisältää vankeusrangaistuksen aikaiseen rikosten estämiseen tai laitosturvallisuuden ylläpitämiseen liittyviä tietoja henkilöistä, joiden voidaan perustellusti olettaa tai valiokunnan jäljempänä 8 §:n osalta ehdottamin tavoin epäillä syyllistyvän rikokseen, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vankeutta.

Hallituksen esityksessä ehdotettua uutta 5 momenttia on perusteltu varsin suppeasti. Perustelujen mukaan (HE, s. 39) ehdotetussa 5 momentissa on kyse tiedoista, joita Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet saavat havainnoissaan toimintaympäristöään toimivaltuuksiensa mukaisia tehtäviä suorittaessaan.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta toteaa 5 momentin osalta, että vankilaturvallisuuden vuoksi on perusteltua voida kirjata tietoja tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan 7 §:n 5 momentin mukaisesti perustellusti arvioida liittyvän laitospöjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseen, silloinkin, jos tieto ei täytä edellytyksiä turvallisuustietorekisteriin (8 §) kirjaamiseksi. Esitetyn valvonta- ja toimintarekisterin 5 momentti voi näin ollen kattaa sellaisia turvallisuustietorekisteriä koskevassa säännösehdotuksessa yksityiskohtaisesti lueteltujen toimivaltuuksien käytössä saatuja tietoja, joissa on kyse laitospöjestyksen ja -turvallisuuden ylläpitämisestä ja jotka eivät täytä turvallisuustietorekisteriin kirjaamisen kynnystä. Esimerkiksi tapaamisia voidaan valvoa vankeuslain 13 luvun 2 ja 3 §:n mukaisesti. Tällaisessa valvonnassa vankilan järjestykseen ja turvallisuuteen liittyviksi arvioidut havainnot voidaan 7 §:n 5 momentin edellytysten mukaisesti kirjata valvonta- ja toimintarekisteriin. Myös, jos esimerkiksi vankeuslain 16 luvun 1 ja 1 a §:n mukaisessa laitoksen valvonnassa havaitaan vankien välillä järjestykseen ja turvallisuuteen liittyviä seikkoja, joista myös seuraavan vuoron on syytä olla tietoinen, tulee havainto voida kirjata tietojärjestelmään. Kirjattavissa tiedoissa on ensisijaisesti kyse laitospöjestyksen ja -turvallisuuden ylläpitoon liittyvistä tiedoista. Tarpeettomien tietojen poistoon tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Silloin kun tieto liittyy asiallisesti mahdolliseen rikosepäilyyn, jossa ei ole kyse vankeusuhkaisesta teosta, on tieto mahdollista kirjata valvonta- ja toimintarekisteriin 7 §:n 5 momentin edellytysten täytyessä tietona tapahtumasta tai henkilöstä, jonka voidaan olosuhteiden taikka henkilön käyttäytymisen vuoksi perustellusti arvioida olevan laitospöjestyksen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen kannalta merkityksellinen. Edelleen esitetyn vankeuslain 19 luvun 1 §:n 3 momentin nojalla, sellaisena kuin valiokunta ehdottaa sitä muutettavaksi, tietoja voidaan ilmoittaa poliisille ja muille säännöksessä mainituille viranomaisille, mikäli asiassa on kyse tiedosta, jonka voidaan perustellusti epäillä liittyvän rikolliseen toimintaan. Rikosten estämisen tehtävä kuuluu sekä Rikosseuraamuslaitoksen että poliisin tehtäviin. Esityksen 7 §:n 5 momentin mukaiset tietosisällöt ovat tavanomaista valvontatietoa tarkoituksessa turvata laitospöjestystä ja -turvallisuutta. Tietoa tarvitaan nimenomaan laitospöjestyksen ylläpitämiseksi. Rikosseuraamuslaitoksella on perusteltua kuitenkin olla mahdollisuus ilmoittaa rikoksen estämiseksi poliisille, muille esitutkintaviranomaisille tai syyttäjälle Rikosseuraamuslaitoksen tehtävien hoidon yhteydessä ilmenneitä mahdollisesti rikolliseen toimintaan liittyviä tietoja.

Edellä yleisperusteluissa todetuin tavoin perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 36/2020 vp, s. 6) katsonut, että esityksen sääntelyä on tarpeen täydentää muun muassa 1. lakiehdotuksen 16 luvun 1 a §:ssä tarkoitettun teknisen valvonnan tallenteiden käyttötarkoitusta koskevalla säännöksellä.

Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan teknisen valvonnan tallenteita on tarpeen käsitellä 8 §:ssä tarkoitettun turvallisuustietorekisterin lisäksi myös valvonta- ja toimintarekisterissä, jos tallenteet liittyvät muihin sellaisiin tapahtumiin tai henkilöihin, joilla on laitosturvallisuuden kannalta merkitystä. Voimassa olevaa 7 §:ää ei esityksessä ehdoteta muutettavaksi kokonaisuudessaan, ja sen sääntelytekniikka on nykyisellään ehdotetusta turvallisuustietorekisteriä koskevasta 8 §:stä poikkeava. Muun muassa perustuslakivaliokunnan huomion johdosta lakivaliokunta katsoo, että tallenteiden rekisteröintimahdollisuuden on syytä kuitenkin ilmetä myös 7 §:stä selkeämmin. Edellä todetun johdosta valiokunta ehdottaa 7 §:n 5 momenttiin lisättäväksi toisen virkkeen, jonka mukaan tietoihin voi sisältyä myös vankeuslain 16 luvun 1 a §:ssä tarkoitettuun val-

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

vontaan liittyviä tallenteita, jos ne ovat välttämättömiä laitosjärjestyksen ja laitosturvallisuuden ylläpitämiseksi.

Ottaen huomioon valvonta- ja toimintarekisterin erilaisen käyttötarkoituksen ja sen, että 7 §:ää ei esityksessä ehdoteta täsmennettäväksi muutoin vastaavasti kuin 8 §:ää, tallenteiden rekisteröinnin edellytyksenä on valiokunnan käsityksen mukaan perusteltua olla se, että tiedot ovat välttämättömiä. Valiokunnan arvion mukaan valiokunnan edellä ehdottama täsmennys ja 7 §:n 1 momentin mukainen rekisterin käyttötarkoitus täyttävät osaltaan perustuslakivaliokunnan käyttötarkoituksen täsmentämiseen liittyvän huomion teknisen valvonnan tallenteiden osalta.

8 §. Turvallisuustietorekisteri. Pykälä sisältää säännökset turvallisuustietorekisteristä ja sen sisällöstä. Pykälän 1 momentin mukaan turvallisuustietorekisteri sisältää vankeusrangaistuksen aikaisten rikosten estämiseen tai laitosturvallisuuden ylläpitämiseen liittyviä tietoja Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetuista henkilöistä, joiden voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vankeutta.

Esityksen perustelujen (HE, s. 40—41) mukaan turvallisuustietorekisterin voimassa olevan 8 §:n käsittelykynnys (syytä epäillä) vastaa kumotun henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 4 §:n epäiltyjen tietojärjestelmän käsittelykynnystä. Perustelujen mukaan käsittelykynnyksen on perusteltua olla edelleen yhtenevä tiedon käsittelemiseksi erityisesti silloin, kun tavoitteena on tehostaa oikean ja oikea-aikaisen tiedon käsittelyä Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välillä vankeusaikaisen rikollisuuden estämiseksi. Näin ollen käsittelykynnystä ehdotetaan esityksessä muutettavaksi siten, että käsittelykynnys vastaa voimassa olevan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 7 §:n sääntelyä.

Perustuslakivaliokunta on henkilötietojen käsittelyä poliisitoimissa koskevan lain (616/2019, poliisin henkilötietolaki) käsittelyn yhteydessä antamassaan lausunnossa (PeVL 51/2018 vp, s. 12) henkilötietojen käsittelyä rikosten ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi käsittelevän pykäläehdotuksen (7 §) osalta todennut, että viranomaisepäily rikoksesta muodostaa tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa erityisesti säännellyn valtiosääntöisesti arkaluonteisen henkilötiedon, jonka vuoksi sääntelyn on oltava sidottuna epäillyn rikoksen vakavuuteen. Lisäksi perustuslakivaliokunta totei, että pykäläehdotuksen osalta on syytä korottaa pykälän sisältämän perustellun olettamuksen vaatimusta esimerkiksi voimassa olevan lain mukaiseen "syytä epäillä" -vaatimukseen. Viimeksi mainittua perustuslakivaliokunnan vaatimusta ei kuitenkaan ole sisällytetty kyseiseen lakiin.

Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, ettei poliisin henkilötietolaki ole enää rekisteriperusteinen vaan sääntely on käsittelytarkoituksiin perustuvaa. Tähän on syytä kiinnittää huomiota, kun arvioidaan henkilötietojen luovuttamista poliisin henkilötietolaissa säädettyihin tarkoituksiin. Poliisin henkilötietolaissa ei säädetä, mihin poliisille turvallisuustietorekisteristä luovutettavat tiedot henkilöistä, joiden voidaan perustellusti arvioida syyllistyvän rikokseen, tallennettaisiin, ja tallennettaisiinko muut poliisin henkilötietolain 7 §:ssä tarkoitetut henkilöt samaan rekisteriin (erityisesti näihin toistuvasti yhteydessä olevat henkilöt, asianomistajat ja uhrit sekä todistajat). Joka tapauksessa tietojen luovuttaminen poliisille asiassa soveltuvien säännösten nojalla tarkoittaisi valiokunnan saaman selvityksen mukaan sitä, että ne voitaisiin tallentaa johonkin poliisin rikosperusteiseen rekisteriin. Toisaalta poliisin henkilötietolaki mahdollistaa oikeusministeriöltä saadun selvityksen mukaan tällaisten tietojen yhdistämisen

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

ja käsittelyn aiemmasta laista poikkeavilla edellytyksillä, minkä lisäksi laki nimenomaisesti sallii tietojen käsittelyn ja luovuttamisen laajalti muihin kuin alkuperäisiin käsittelytarkoituksiin (erityisesti poliisin henkilötietolain 13, 21 ja 22 §). Näin ollen muun muassa tietojen käsittelytarkoitus voi tietojen luovuttamisen jälkeen oleellisesti muuttua. Edellä selostetun valossa sekä saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta katsoo, että turvallisuustietorekisterin käsittelykynnyksen on syytä olla korkeammalla kuin poliisin henkilötietolain 7 §:ssä säädetty käsittelykynnyks.

Lakivaliokunta kiinnittää huomiota ehdotetun 8 §:n 4 momentin säännökseen, joka koskee muuta kuin Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otettua henkilöä. Sekä ehdotetussa uudessa 4 momentin säännöksessä että voimassa olevassa laissa käytetään tältä osin tallennuskynnyksenä perusteltua epäilyä syyllistymisestä rikokseen tällaisten muiden henkilöiden osalta. Koska kyse olisi myös 1 momentissa tarkoitettuna Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun henkilön osalta mahdollisesta uudesta epäilystä, joka ei luonnollisesti ole vankeusrangaistuksen perusteena, kaikkien turvallisuusrekisteriin rikosepäilyn perusteella tallennettavien henkilöiden osalta tallennuskynnyksen muotoilu on perusteltua olla johdonmukaisuussyistä sama. Voimassa olevassa laissa käytetään Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otettujen henkilöiden osalta tallennuskynnyksenä "syytä epäillä" muun muassa henkilön syyllistyneen säännöksessä tarkoitettuun rikokseen. Koska rekisterin käyttötarkoituksiin ei enää kuulu rikollisuuden selvittäminen, vaan pelkästään rikoksen estäminen, valiokunta katsoo, että 4 momentissa tarkoitettuna kynnyksen muotoilu on tässä yhteydessä perustellumpi. Asiallisesti edellä mainittujen muotoilujen sisällöllä ei ole suurta eroa.

Edellä selostetun valossa lakivaliokunta katsoo, että tarkoituksenmukainen muotoilu tietojen tallennuskynnyksen osalta on perusteltu syy epäillä. Vastaava koskee vankeuslain 19 luvun 1 §:n 3 momentin mukaista tiedon ilmoittamista edellä 1. lakiehdotuksessa todetuin tavoin. Edellä todetun johdosta valiokunta ehdottaa, että 8 §:n 1 momentin sisältämä muotoilu "perustellusti olettaa" muutetaan muotoon "perustellusti epäillä".

Esityksessä ehdotetun 1 momentin mukaan turvallisuustietorekisteri sisältää tietoa Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetuista henkilöistä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan rekisteri voi sisältää tietoja sekä vangeista että tutkintavangeista. Lakivaliokunta ehdottaa 1 momentin säännöksen täsmentämistä voimassa olevan lain 2 §:n määritelmäsäännöstä vastaavasti myös siten, että rekisteri voi sisältää tietoa vangeista tai Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetuista henkilöistä.

Edellä yleisperusteluissa todetuin tavoin perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 36/2020 vp, s. 6) katsonut, että esityksen sääntelyä on tarpeen täydentää muun muassa 1. lakiehdotuksen 16 luvun 1 a §:ssä tarkoitettuna teknisen valvonnan tallenteiden käyttötarkoitusta koskevalla säännöksellä.

Valiokunnan oikeusministeriöltä saaman selvityksen mukaan teknisen valvonnan tallenteet tulee voida rekisteröidä myös turvallisuustietorekisteriin. Tämä on mahdollista, jos edellytykset tallentaa tiedot turvallisuustietorekisteriin täyttyvät. Tältä osin teknisen valvonnan tallenteiden rekisteröinnin edellytykset vastaavat siten muiden vankeuslain mukaisten toimivaltuuksien käytöstä saatujen tietojen rekisteröintiä. Edellä todetun johdosta sekä tallenteiden käyttötarkoitusta koskevan sääntelyn selkeyttämiseksi lakivaliokunta ehdottaa turvallisuustietorekisteriä ja sen sisältöä

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

koskevan 8 §:n 3 momentin 4 kohtaa täydennettäväksi siten, että siinä viitataan vankeuslain 16 luvun 1 §:n lisäksi myös 1 a §:n mukaisessa valvonnassa saatuihin tietoihin.

3 luku. Tietojen käsittelyn periaatteet

14 §. Tietojen luovuttaminen poliisille, Maahanmuuttovirastolle ja vastaanottokeskukselle.

Pykälä sisältää säännökset tietojen luovuttamisesta poliisille, Maahanmuuttovirastolle ja vastaanottokeskukselle. Esityksessä pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että tietoja voidaan luovuttaa myös oma-aloitteisesti. Ehdotettu sanamuoto "salassapitosäännösten estämättä ja myös oma-aloitteisesti" kattaa sinänsä pyynnöstä tapahtuvan tietojen luovuttamisen, mutta säännöksen voi ehdotetussa muodossa mieltää koskevan pelkästään oma-aloitteista tietojen luovuttamista. Henkilötietoja luovutetaan kuitenkin tyypillisesti toisen viranomaisen pyynnöstä. Edellä todetun vuoksi lakivaliokunta ehdottaa lakiteknisenä täsmennyksenä, että *1 momenttia* tarkistetaan siten, että tiedot voidaan luovuttaa salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä ja myös oma-aloitteisesti. Valiokunta ehdottaa vastaavaa tarkistusta myös 20, 21 ja 26 §:ään.

Pykälän 2 momentissa säädetään sellaisten tietojen luovuttamisesta poliisille ja Maahanmuuttovirastolle, jotka ovat tarpeen maassa oleskelua, kansainvälistä suojelua, maasta poistamista, kansalaisuutta, maahantulokieltoon määräämistä tai maahantulokiellon peruuttamista koskevan asian käsittelemiseksi. Kyseistä 2 momenttia ei esityksessä ehdoteta muutettavaksi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan säädöspohja erityisesti maasta poistettavan henkilön vankilaan sijoittamistiedon Rikosseuraamuslaitokselta poliisille tapahtuvan luovuttamisen osalta on epäselvä. Myös hallintovaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (HaVL 2/2020 vp, s. 3–4) kiinnittänyt asiaan huomiota. Hallintovaliokunnan lausunnossa kiinnitetään huomiota myös siihen, että laitossijoitustiedon luovuttaminen myös Maahanmuuttovirastolle on välttämätöntä Maahanmuuttoviraston useiden lakisäätteisten tehtävien suorittamiseksi. Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää edellä mainittuja tiedonluovutusmahdollisuuksia välttämättöminä. Edellä todetun johdosta ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta ehdottaa pykälän 2 momentin muuttamista siten, että *2 momentin 3 kohtaan* lisätään luovutettavien tietojen osalta tieto vangin ja Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa. Valiokunnan ehdotus edellyttää muutosta myös lakiehdotuksen *johtolauseeseen*.

20 §. Tietojen luovuttaminen Tullille. Pykälä sisältää säännökset tietojen luovuttamisesta Tullille. Edellä 14 §:n osalta selostetuista syistä lakivaliokunta ehdottaa *1 momentin* lakiteknistä täsmentämistä siten, että sanamuodosta käy ilmi, että tiedot voidaan luovuttaa myös pyynnöstä.

21 §. Tietojen luovuttaminen Rajavartiolaitokselle. Pykälässä säädetään tietojen luovuttamisesta Rajavartiolaitokselle. Edellä 14 §:n osalta selostetuista syistä lakivaliokunta ehdottaa *1 momentin* lakiteknistä täsmentämistä siten, että sanamuodosta käy ilmi, että tiedot voidaan luovuttaa myös pyynnöstä.

Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan tieto vangin ja Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa on merkityksellinen myös Rajavartiolaitoksen henkilön maasta poistamiseen liittyvien tehtävien vuoksi (ks. ulkomaalaislain (301/2004) 9 luvun 151 §). Myös hallintovaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt asiaan huomiota (HaVL

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

2/2020 vp, s. 4). Edellä todetun johdosta lakivaliokunta ehdottaa pykälän 1 momenttia tarkistettavaksi myös siten, että momenttiin lisätään tiedon luovuttamisen perusteeksi myös tiedon tarve henkilön maasta poistamiseksi.

26 §. Tietojen luovuttaminen turvallisuustietorekisteristä. Pykälässä säädetään tietojen luovuttamisesta turvallisuustietorekisteristä. Edellä 14 §:n osalta selostetuista syistä lakivaliokunta ehdottaa *1 momentin* lakiteknistä täsmentämistä siten, että sanamuodosta käy ilmi, että tiedot voidaan luovuttaa myös pyynnöstä.

29 a §. Oikeus saada tietoja maksukortin myöntäjältä tai maksukortin välittäjänä toimivalta. Pykälässä säädetään oikeudesta saada tietoja maksukortin myöntäjältä tai maksun välittäjänä toimivalta. Sen mukaan Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksukortin myöntäneeltä tai maksun välittäjänä toimivalta maksulaitokselta välttämättömät tiedot Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön hallinnointia varten sekä maksukortin 9 luvun 3 a §:n ja tutkintavankeuslain 5 luvun 3 a §:n mukaista maksutapahtumien valvontaa varten.

Edellä yleisperusteluissa todetuin tavoin perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 36/2020 vp, s. 4) katsonut, että sääntely on sinänsä asianmukaisesti sidottu välttämättömyyteen. Välttämättömyyden arvioinnin kannalta on kuitenkin ongelmallista, että lakiehdotuksesta ei tarkemmin ilmene, mitä maksukortin käytön hallinnoinnilla tarkoitetaan. Perustuslakivaliokunta on pitänyt välttämättömänä säännöksen täsmentämistä tältä osin.

Maksukorttiin ja sen hallinnointiin liittyen lakivaliokunta toteaa oikeusministeriöltä saamansa selvityksen perusteella seuraavaa: Vankeuslain 9 luvun 3 §:ssä (ja tutkintavankeuslain 5 luvun 3 §:ssä) säädetään siitä, että vangin käyttöön voidaan antaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti. Oikeusministeriöltä saadun selvityksen mukaan maksukortit ovat Rikosseuraamuslaitoksen hankkimia ja ne annetaan vangille tämän tullessa vankilaan. Rikosseuraamuslaitos on tehnyt sopimuksen maksukortin toimittamisesta kortin liikkeellelaskijan (englantilainen Prepaid Financial Services Limited, jäljempänä PFS) kanssa, joka myöntää maksukortin. Kortti nimetään vangille, mutta sopimusosapuolia ovat Rikosseuraamuslaitos ja maksukortin liikkeellelaskija.

Oikeusministeriöltä saadun selvityksen mukaan vangin tulee sitoutua kortin käyttöehtojen noudattamiseen. Jos vanki ei sitoudu ehtojen noudattamiseen, hänelle annetaan maksukortti, jota voi käyttää ainoastaan vankilassa. Maksukortti on Mastercard-pohjainen, saldon tarkistava kortti. Vangin mukana olevat käteisvarat ja vangille vankeusaikana tuleva raha ja etuudet voidaan tallettaa maksukortille, jota vanki voi käyttää laitostenmyymälässä ostoksiin, maksaa vankilassa maksullisia palveluja sekä maksaa laskuja. Vanki voi käyttää maksukorttia myös vankilan ulkopuolella esimerkiksi poistumisluvulla. Myös vangille tulevat rahasiirrot on mahdollista tehdä verkkopankin kautta suoraan maksukortille, jolloin esimerkiksi omaisten ei tarvitse toimittaa vangille käteistä rahaa kirjeissä tai tapaamisten yhteydessä.

Vangin tullessa suljettuun vankilaan hänelle perustetaan maksukorttitili ja mukana tuotu käteinen raha ladataan tälle tilille. Vankeuslain 9 luvun 3 §:n nojalla (tutkintavankeuslain 5 luvun 3 §) vangille annetaan kuukausittain ote hänen rahavarojensa tilinpidosta. Vankilat myös vastaavat vankien tilin saldokyselyihin sekä maksavat tarvittaessa vangin pyytäessä laskuja tai suorittavat

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

muutoin tilisiirron. Rikosseuraamuslaitoksessa selvitetään tilin mahdolliset ostosten tuplaveloitukset, uusitaan maksukortti vanhentumisen, katoamisen, rikkoutumisen tai tunnuksen unohtumisen vuoksi, päivitetään laitossiirrot vankilasta toiseen siirryttäessä maksukorttijärjestelmään, tehdään kortin lakkauttamiseen liittyvät toimenpiteet vangin vapautumisen yhteydessä ja tarkistetaan vankilan ulkopuolelta väärälle tilille menneet tilisiirrot.

Rikosseuraamuslaitos myös vastaa poliisilta tai muilta viranomaisilta tulleisiin tietopyyntöihin, koska tiedot ovat Rikosseuraamuslaitoksen hallussa. Rikosseuraamuslaitos selvittää myös PFS:n pyynnöstä tilin väärinkäytösepäilyjä. PFS profiloii asiakkaat, mutta vankien tilin tavanomaisen käytön osalta tarvitaan Rikosseuraamuslaitoksen asiantuntemusta. Maksukortissa on myös hälytysominaisuuksia, jotka vaikuttavat kortin käyttömahdollisuuksiin (esimerkiksi käytetty väärää tunnusta). Rikosseuraamuslaitoksella on mahdollisuus tarvittaessa tehdä muutoksia näihin toiminnallisuuksiin.

Vankeuslain 9 luvun 4 §:n mukaan perustellusta syytä vanki saa vankilan välityksellä toimittaa rahaa ja muita maksuvälineitä vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille. Vankeuslain 9 luvun 9 §:n mukaan rahan tai maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan johtaja tai hänen määräämänsä turvallisuudesta vastaava virkamies. Säännökset ovat tulleet voimaan aikana, jolloin vankilassa on ollut käytössä käteinen raha. Säännöksiä ei ole muutettu maksukortin käyttöönoton myötä. Vankilan tulee näin ollen antaa vangille kuukausittain tiliote maksukorttitilin tilitiedoista, ja vanki saa toimittaa rahaa toiselle vangille tai vankilan ulkopuolelle saatuaan tähän luvan.

Oikeusministeriöltä saadun selvityksen mukaan maksukorttien hallinnoinnilla tarkoitetaan esityksessä edellä kuvattuja kortin käyttöön liittyviä toimenpiteitä, jotka perustuvat joko vankeuslakiin, tutkintavankeuslakiin taikka Rikosseuraamuslaitoksen ja maksukortin liikkeellelaskijan väliseen sopimukseen.

Edellä selostetun valossa lakivaliokunta katsoo, että 29 a §:n säännöstä on syytä täsmentää siten, että siitä poistetaan viittaus tiedon saamisesta maksukortin käytön hallinnointia varten ja se korvataan viittauksella tiedon saamiseen maksukortin käyttöön liittyviä vankeuslain 9 luvun 3 ja 4 §:ssä ja tutkintavankeuslain 5 luvun 3 ja 4 §:ssä säädettyjä tehtäviä varten. Valiokunnan oikeusministeriöltä saaman selvityksen mukaan mainituissa pykälissä säädetyt tehtävät ovat ne, joita varten Rikosseuraamuslaitos tarvitsee tietoja vankeuslain 9 luvun 3 a §:ssä ja tutkintavankeuslain 5 luvun 3 a §:ssä tarkoitettujen maksutapahtumien valvonnan lisäksi.

Ehdotetun pykälän mukaan tiedot on oikeus saada maksulaitokselta. Lakivaliokunta ehdottaa lisäksi asiassa saamansa selvityksen perusteella, että maksulaitos korvataan pykälässä yleisemmällä termillä "maksupalvelun tarjoaja", joka on käsitteenä kattavampi. Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta katsoo lisäksi, että Rikosseuraamuslaitoksen tiedonsaantioikeus on syytä ulottaa myös Suomeen maksupalveluja tarjoaviin ulkomaisiin maksupalvelujen tarjoajiin. Lakivaliokunta ehdottaa, että tämän huomioimiseksi 29 a §:ään lisätään *uusi 2 momentti*, jonka mukaan mitä edellä 1 momentissa on tiedonsaantioikeuden osalta säädetty, sovelletaan myös Suomeen maksupalveluja tarjoaviin ulkomaisiin maksupalvelun tarjoajiin.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

Valiokunta ehdottaa lisäksi pykälän otsikon selkeyttämiseksi, että *pykälän otsikko* muutetaan muotoon "Oikeus saada tietoja maksupalvelun tarjoajalta".

5 luku. Tietoturvallisuus ja tietojen säilyttäminen

34 §. Tietojen tarkistaminen ja poistaminen rekisteristä. (Uusi). Pykälä sisältää säännökset tietojen tarkistamisesta ja niiden poistamisesta rekisteristä. Pykälää ei esityksessä ehdoteta muutettavaksi. Edellä yleisperusteluissa selostetuista syistä lakivaliokunta ehdottaa pykälään uutta 7 momenttia koskien teknisen valvonnan tallenteiden säilyttämisaikaa. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 36/2020 vp, s. 6) kiinnittänyt sääntelyn täydentämistarpeeseen huomiota tältä osin.

Lakivaliokunta katsoo, että 1. lakiehdotuksen 16 luvun 1 a §:ssä tarkoitettussa teknisessä valvonnassa saaduille tallenteille on perusteltua säätää lyhyt säilytysaika, jonka jälkeen tiedot poistetaan, ellei nimenomaisesti arvioida niiden säilyttämisen olevan välttämätöntä rekisterin käyttötarkoituksen kannalta. Näin varmistetaan, että rekistereihin jää vain niiden käyttötarkoituksen kannalta välttämättömiä tallenteita. Yleisperusteluissa selostetuin tavoin teknisen valvonnan tallenteita on tarpeen käsitellä 7 §:ssä tarkoitettussa valvonta- ja toimintarekisterissä ja 8 §:ssä tarkoitettussa turvallisuustietorekisterissä.

Edellä todetun sekä saamansa selvityksen valossa lakivaliokunta ehdottaa *uutta 7 momenttia*, jonka mukaan teknisen valvonnan tallenteet on hävitettävä viimeistään kuukauden kuluttua tallentamisen päättymisestä, jollei niiden säilyttäminen ole välttämätöntä 7 tai 8 §:ssä säädettyyn tarkoitukseen.

Tekniseen valvontaan liittyvään henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan lisäksi rikosasioiden tietosuojalakea, jolla on pantu täytäntöön rikosasioiden tietosuojadirektiivi. Rikosasioiden tietosuojalain 6 §:ssä säädetään henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuusvaatimuksesta, johon sisältyy myös vaatimus siitä, että tarpeettomat henkilötiedot on poistettava ilman aiheetonta viivytystä. Lisäksi kyseisen pykälän 3 momentin mukaan henkilötietojen säilyttämisen tarpeellisuutta on myös arvioitava vähintään viiden vuoden välein, jollei henkilötietojen säilytysajoista muualla toisin säädetä. Lakivaliokunnan ehdottaman teknisen valvonnan tallenteiden säilyttämistä koskeva säännös tarkoittaa näistä pääsäännöistä poikkeamista sen lisäksi, että kyseessä on poikkeus henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetuun lain 34 §:n mukaiseen pääsääntöiseen säilytysaikaan. Rikosasioiden tietosuojalain 11 §:n 2 momentissa on lisäksi säädetty erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta korkeammasta käsittelykynnyksestä, eli käsittelyn tulee olla välttämätöntä. Vaikka teknisen valvonnan tallenteet eivät kaikissa tilanteissa paljastaisi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, ne voisivat kuitenkin ilmaista muutoin arkaluonteista tietoa. Lakivaliokunta katsoo oikeusministeriöltä saamansa selvityksen perusteella, että ottaen huomioon perustuslain vakiintuneen tulkintakäytännön, joka koskee arkaluonteisina pidettäviä tietoja, on perusteltua asettaa kuukautta pidemmän säilytyksen edellytykseksi se, että tallenteen säilyttäminen on välttämätöntä. Lisäksi säilyttäminen on syytä sitoa 7 ja 8 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Lakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 6/2020 vp sisältyvän 4. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 6/2020 vp sisältyvät 1—3. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

vankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vankeuslain (767/2005) 1 luvun 9 §:n 2 momentti, 2 luvun 10 §:n 3 momentti, 4 luvun 4 §:n 3 momentti, 9 luvun 3 § ja 10 §:n 2 momentti, 12 luvun 2 §:n 1 momentti, 2 a §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 7 §:n 1 momentti ja 8 §:n 1 momentti, 13 luvun 2 §:n 3 momentti, 16 luvun 6 §:n 1 momentti, 19 luvun 1 ja 2 § sekä 20 luvun 2 §:n 7 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 9 §:n 2 momentti, 12 luvun 2 §:n 1 momentti, 2 a §:n 1 momentti, 7 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 momentti, 13 luvun 2 §:n 3 momentti, 19 luvun 2 § ja 20 luvun 2 §:n 7 kohta laissa 393/2015, 2 luvun 10 §:n 3 momentti laissa 33/2015, 9 luvun 3 § ja 10 §:n 2 momentti laissa 383/2017 sekä 19 luvun 1 § osaksi laissa 735/2011, sekä lisätään 2 luvun 2 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 383/2017, uusi 2 momentti, 9 lukuun uusi 3 a §, luvun 9 §:ään uusi 4 momentti sekä 16 lukuun uusi 1 a § seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

1 luku

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

9 §

Toimivalta virka-ajan ulkopuolella

Rikosseuraamusalueen päivystävä virkamies saa käyttää täytäntöönpanosta vastaavalle virkamiehelle kuuluvaa päätösvaltaa rangaistusaikaa koskevan päätöksen tekemisessä ja etsintäkuuluttamisessa, jollei asia siedä viivytystä.

2 luku

Täytäntöönpanon aloittaminen

2 a §

Etsintäkuuluttaminen

Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa vangin **täytäntöönpanon jatkamiseksi**, jos hän:

- 1) karkaa tai poistuu luvatta vankilasta, 8 luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitettua sijoituspaikasta tai 10 luvun 2—4 §:ssä tarkoitettua hoitopaikasta;
- 2) on ollut 8 luvun 6 §:n tai 9 §:n 1 tai 3 momentin taikka 14 luvun nojalla myönnetyllä luvalla vankilan ulkopuolella eikä palaa lupaehdoissa määrättyä ajankohtana taikka rikkoo muuten luvan ehtoja.

10 §

Päätösvalta

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai täytäntöönpanojohtajan määräämä muu täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää tuomitun tai vangin etsintäkuuluttamisesta ja sen peruuttamisesta.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

4 luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

4 §

Säännöksistä ja vankilan oloista tiedottaminen

Vankien saatavilla on oltava kokoelma vankeja koskevista laeista, asetuksista ja muista säädöksistä. Vankien saatavilla on oltava myös luettelo, josta käyvät ilmi vankilaa ja sen henkilökunnan toimintaa valvovat viranomaiset sekä ihmisoikeuksien toteutumista valvovat toimielimet, joille vangilla on kansainvälisten sopimusten mukaan valitus- tai kanteluoikeus.

9 luku

Vangin omaisuus ja tulot

3 §

Rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapito

Suljetussa vankilassa vangilla ei ole oikeutta pitää hallussaan rahaa tai rikoslain 37 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja muita maksuvälineitä. Vangin käyttöön **annetaan** kuitenkin **antaa** Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Avolaitoksessa olevalla vangilla on oikeus pitää hallussaan rahaa ja muita maksuvälineitä. Vangin käyttöön **voidaan annetaan** Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä **maksukortti, jos vanki sitä pyytää**. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet voidaan hänen pyynnöstään ottaa vankilassa säilytettäväksi, tallettaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille tai tallettaa vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Vangille annetaan kuukausittain ote hänen rahavarojensa tilinpidosta.

3 a §

Maksukortin käytön valvonta

Vangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi, siten että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään.

Jos 1 momentin mukaisessa valvonnassa havaitaan tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavia maksutapahtumia tai jos se on **Rikosseuraamuslaitoksen muun toiminnan yhteydessä ilmenneestä syystä taikka muulta viranomaiselta tulleen tiedon johdosta välttämätöntä**, maksukortin käyttöä voidaan tapauskohtaisen päätöksen perusteella valvoa, siten että valvonta kohdistetaan

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

vangin maksukortin käyttöä koskeviin tilitietoihin. Edellytyksenä on lisäksi, että valvonta on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään kuukauden määräajaksi kerrallaan.

9 §

Päätösvalta

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön valvonnasta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka hänen tällaisiin tehtäviin erikseen nimeämänsä ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

10 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö antaa tarkemmat määräykset:

- 1) vangin käyttöön annettavan maksukortin ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä;
- 2) omaisuuden säilyttämisestä, lähettämisestä ja hävittämisestä;
- 3) omaisuusluettelosta ja siitä, mitä omaisuutta luetteloon merkitään;
- 4) 6 §:ssä tarkoitettujen provision maksamisesta ja määrästä sekä mainitussa pykälässä tarkoitettujen toimintarahojen suorittamatta jättämisestä.

12 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

2 §

Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen

Vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähettykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään kahden viikon määräajaksi kerrallaan.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

2 a § (Uusi)

Lukemisesta ilmoittaminen

Jos vangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti luetaan, lukemisesta ja lukemisen perusteesta on viipymättä annettava vangille tieto. Ilmoittamista voidaan lykätä, jos se on tarpeen rikoksen estämiseksi **tai selvittämiseksi**, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Ilmoitus lukemisesta ja sen perusteesta on kuitenkin annettava kahden viikon kuluessa lukemisesta tai, jos vanki vapautetaan ennen mainittua määräaikaa, viimeistään vangin vapautuessa, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

5 §

Kirjeen tai postilähetyksen pidättäminen

Vangin lähettämä tai hänelle saapunut kirje, muu postilähetys tai viesti saadaan pidättää, jos pidättäminen on tarpeen rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

7 §

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen

Vangin puhelua saadaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai puhelun vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

8 §

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä varmuusosastolla

Varmuusosastolla olevalta vangilta peräisin oleva ja vangille saapunut muu kuin 3 ja 4 §:ssä tarkoitettu kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Muutoin vangin kirjeenvaihtoon sovelletaan, mitä 1 §:ssä, 2 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 2 a, 3—5, 10 ja 11 §:ssä säädetään.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

13 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

2 §

Tapaamistilat ja valvonta

Jäljempänä 3 §:ssä tarkoitettussa valvotussa tapaamisessa vangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaus-taan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai tapaajaan liittyvästä perustellusta syyistä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava vangille ja tapaajalle. Varmuusosastolle sijoitetun vangin valvotun tapaamisen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa.

16 luku

Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen

1 a §

Tekninen valvonta vankilassa

Vankilan alueen ja tilojen valvontaan voidaan käyttää teknistä valvontaa vankilan järjestyksen, vankilassa pitämisen varmuuden ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä karkaamisen tai avolaitoksesta luvatta poistumisen ja rikoksen estämiseksi. Tekninen valvonta käsittää teknisellä laitteella tapahtuvan kuvan katselun ja tallentamisen. Teknistä valvontaa ei saa käyttää vankien asuinselleissä, WC-tiloissa, pukeutumistiloissa tai muissa vastaavissa paikoissa. Teknisestä valvonnasta on ilmoitettava asianmukaisella tavalla.

Teknisestä valvonnasta tapaamistiloissa säädetään 13 luvussa. Teknisestä valvonnasta tarkkailussa ja eristämistarkkailussa säädetään 18 luvussa. Työntekijän kameravalvonnasta säädetään yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) 16 ja 17 §:ssä.

6 § (Uusi)

Henkilönkatsastus

Vangille voidaan tehdä ~~rikoksen selvittämiseksi~~ henkilönkatsastus, jos on todennäköistä syytä epäillä, että vangilla on vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin hengelle tai terveydelle.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

19 luku

Ilmoitukset ja tiedon antaminen

1 §

Ilmoitus poliisille, muulle esitutkintaviranomaiselle tai syyttäjälle

Jos vankien valvonnan tai muun Rikosseuraamuslaitoksen tehtävien hoidon yhteydessä ilmittyille seikkojen nojalla on syytä epäillä rahan ja muiden maksuvälineiden tai muun omaisuuden laillista alkuperää, asiasta on ilmoitettava poliisille tai muulle esitutkintaviranomaiselle.

Vangilta peräisin olevan tai hänelle saapuneen kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin taikka vangin puhelun tai muun sähköisen viestin sisällöstä saadaan antaa tieto poliisille, muulle esitutkintaviranomaiselle tai syyttäjälle, jos se on tarpeen rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi. Samoin edellytyksin voidaan antaa viestistä jäljennös tai tallenne. Tiedon antamisen edellytyksenä on, että tiedon vastaanottavalla viranomaisella on oikeus tiedon saamiseen.

Rikosseuraamuslaitos saa ilmoittaa poliisille, muulle esitutkintaviranomaiselle ja syyttäjälle vankien valvonnan tai muun Rikosseuraamuslaitoksen tehtävien hoidon yhteydessä ilmenneitä tietoja sellaisista tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan perustellusti epäillä liittyvän rikolliseen toimintaan. Tietoja ei saa kuitenkaan luovuttaa, jos sellaisen tiedon tai asiakirjan antaminen poliisille tai tietojen käyttö todisteena on laissa kielletty tai sitä on rajoitettu.

2 §

Ilmoitus etuuden myöntäneelle viranomaiselle

Jos vankien valvonnan tai muun Rikosseuraamuslaitoksen tehtävien hoidon yhteydessä ilmittyille seikkojen nojalla on syytä epäillä, että vangille on perusteettomasti maksettu työttömyyskorvausta, kansaneläkettä tai muuta vastaavaa sosiaalietuutta, siitä on asian selvittämiseksi ilmoitettava etuuden myöntäneelle viranomaiselle.

20 luku

Muutoksenhaku

2 §

Muutoksenhakukielto

Vanki tai tuomittu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

7) 9 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua maksukortin käytön valvontaa tai 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan käyttöä;

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 .

2.

Laki

tuokintavankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuokintavankeuslain (768/2005) 2 luvun 3 §:n 3 momentti, 5 luvun 3 §:n 1 momentti ja 9 §:n 2 momentti, 8 luvun 2 §:n 1 momentti, 2 a §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti ja 7 §:n 1 momentti, sekä 9 luvun 1 §:n 3 momentti sekä 11 luvun 6 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 5 luvun 3 §:n 1 momentti ja 9 §:n 2 momentti laissa 384/2017, 8 luvun 2 §:n 1 momentti, 2 a §:n 1 momentti ja 7 §:n 1 momentti ja 9 luvun 1 §:n 3 momentti laissa 394/2015, sekä

lisätään 2 lukuun uusi 5 a ja 5 b §, 5 lukuun uusi 3 a § ja luvun 8 §:ään uusi 3 momentti, 11 luvun 1 §:ään uusi 3 momentti sekä 15 luvun 2 §:ään uusi 3 a kohta seuraavasti:

2 luku

Saapuminen vankilaan

3 §

Säännöksistä ja vankilan oloista tiedottaminen

Tuokintavankien saatavilla on oltava kokoelma tuokintavankeja koskevista laeista, asetuksista ja muista säädöksistä. Tuokintavankien saatavilla on oltava myös luettelo, josta käyvät ilmi vankilaa ja sen henkilökunnan toimintaa valvovat viranomaiset sekä ihmisoikeuksien toteutumista valvovat toimielimet, joille tuokintavangilla on kansainvälisten sopimusten mukaan valitus- tai kantelu oikeus.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

5 a §

Etsintäkuuluttaminen

Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa tutkintavangin **tutkintavankeuden toimeenpanon jatkamiseksi**, jos hän:

- 1) karkaa tai poistuu luvatta vankilasta tai 6 luvun 2 tai 3 §:ssä tarkoitettusta hoitopaikasta;
- 2) on ollut 9 luvun 14 §:n nojalla myönnetyllä luvalla vankilan ulkopuolella eikä palaa lupaehtoissa määrättyä ajankohtana taikka rikkoo muuten luvan ehtoja.

5 b §

Päätösvalta

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai täytäntöönpanojohtajan määräämä muu täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää tutkintavangin etsintäkuuluttamisesta ja sen peruuttamisesta.

5 luku

Tutkintavangin omaisuus ja tulot

3 §

Rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapito

Tutkintavangilla ei ole oikeutta pitää hallussaan rahaa eikä rikoslain 37 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja muita maksuvälineitä. Tutkintavangin käyttöön **voidaan annetaan** kuitenkin **antaa** Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti. Tutkintavangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

3 a §

Maksukortin käytön valvonta

Tutkintavangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi, siten että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään.

Jos 1 momentin mukaisessa valvonnassa havaitaan tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavia maksutapahtumia tai jos se on **Rikosseuraamuslaitoksen muun toiminnan yhteydessä ilmenneestä syystä taikka muulta viranomaiselta tulleen tiedon johdosta välttämätöntä**, maksukortin käyttöä voidaan tapauskohtaisen päätöksen perusteella valvoa, siten että valvonta kohdistetaan **tutkintavangin** maksukortin **käyttöä koskeviin tilitietoihin**. Edellytyksenä on lisäksi, että valvonta on **välttämätöntä** rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään kuukauden määräajaksi kerrallaan.

8 §

Päätösvalta

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön valvonnasta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka hänen tällaisiin tehtäviin erikseen nimeämänsä ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö antaa tarkemmat määräykset:

- 1) tutkintavangin käyttöön annettavan maksukortin ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä;
- 2) omaisuuden säilyttämisestä, lähettamisestä ja hävittämisestä;
- 3) omaisuusluettelosta ja siitä, mitä omaisuutta luetteloon merkitään;
- 4) vankeuslain 9 luvun 6 §:ssä tarkoitettua provision maksamisesta ja provision määrästä sekä mainitussa pykälässä tarkoitettua toimintarahaa suorittamatta jättämisestä.

8 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

2 §

Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen

Tutkintavangille saapunut tai tutkintavangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea, jos se on tarpeen kyseisen tutkintavangin rikostaustaan, hänen tutkintavankeusai-
kaiseen käyttäytymiseensä, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä pe-
rustellusta syystä tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi, rikoksen estämiseksi, vankilan
järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suoje-
lemiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään kahden viikon määräajaksi ker-
rallaan.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

2 a § (Uusi)

Lukemisesta ilmoittaminen

Jos tutkintavangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti luetaan, lukemisesta ja lukemisen perusteesta on viipymättä annettava tieto tutkintavangille. Ilmoittamista voidaan lykätä, jos se on tarpeen rikoksen estämiseksi ~~tai selvittämiseksi~~, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Ilmoitus lukemisesta ja sen perusteesta on kuitenkin annettava kahden viikon kuluessa lukemisesta tai, jos tutkintavanki vapautetaan ennen mainittua määräaikaa, viimeistään tutkintavangin vapautuessa, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

5 §

Kirjeen tai postilähetyksen pidättäminen

Tutkintavangin lähettämä tai hänelle saapunut kirje, muu postilähetys tai viesti saadaan pidättää, jos sen perille toimittaminen vaarantaa tutkintavankeuden tarkoituksen tai jos pidättäminen on tarpeen rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

7 §

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen

Tutkintavangin puhelua saadaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on tarpeen kyseisen tutkintavangin rikostaustaan, hänen tutkintavankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai puhelun vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

9 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

1 §

Tapaaminen

Tutkintavangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on tarpeen kyseisen tutkintavangin rikostaustaan, hänen tutkintavankeusaikaiseen käyt-

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

täytymiseensä tai tapaajaan liittyvästä perustellusta syytä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja tapaajalle.

11 luku

Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen

1 §

Valvonta vankilassa

Tutkintavankeuden toimeenpanossa sovelletaan vankeuslain 16 luvun 1 a §:n säännöksiä teknisestä valvonnasta vankilassa.

6 § (Uusi)

Henkilönkatsastus

Tutkintavangille voidaan tehdä ~~rikoksen selvittämiseksi~~ henkilönkatsastus, jos on todennäköistä syytä epäillä, että tutkintavangilla on vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan tutkintavankeuslain 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka tutkintavangin hengelle tai terveydelle.

15 luku

Muutoksenhaku

2 §

Muutoksenhakukielto

Tutkintavanki ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

- 3 a) 5 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua maksukortin käytön valvontaa;
-

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain (1069/2015) 24 §:n 1 momentti,
muutetaan 8 §, 14 §:n 1 ja 2 momentti sekä 20, 21 ja 26 §, sekä
lisätään 7 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 17/2016, uusi 5 ja 6 momentti, sekä lakiin uusi 29 a § sekä 34 §:ään uusi 7 momentti seuraavasti:

7 §

Valvonta- ja toimintarekisteri

Valvonta- ja toimintarekisteri sisältää myös sellaisia tietoja tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan olosuhteiden taikka henkilön käyttäytymisen vuoksi perustellusti arvioida olevan laitosjärjestyksen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen kannalta merkityksellisiä. Tietoihin voi sisältyä myös vankeuslain 16 luvun 1 a §:ssä tarkoitettuun valvontaan liittyviä tallenteita, jos ne ovat välttämättömiä laitosjärjestyksen ja laitosturvallisuuden ylläpitämiseksi.

Tietoja tallettaessa niihin on liitettävä arvio tietojen luotettavuudesta ja oikeellisuudesta, jos se on mahdollista.

8 §

Turvallisuustietorekisteri

Turvallisuustietorekisteri sisältää vankeusrangaistuksen aikaisten rikosten estämiseen tai laitosturvallisuuden ylläpitämiseen liittyviä tietoja vangeista ja Rikosseuraamuslaitoksen yksiköön otetuista henkilöistä, joiden voidaan perustellusti epäillä syyllistyvän rikokseen, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vankeutta.

Rekisteri voi sisältää tietoja myös poikkeuksellisista turvallisuutta vaarantavista tapahtumista vankilassa.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

Turvallisuustietorekisteri voi sisältää 4 §:ssä tarkoitettujen henkilön yksilöintitietojen lisäksi 1 momentissa tarkoitettuun epäilyyn sekä 2 momentissa tarkoitettuun tapahtumaan liittyviä:

1) vankeuslain 9 luvun 3 a §:ssä sekä tutkintavankeuslain 5 luvun 3 a §:ssä säädettyyn maksukortin käytön valvontaan liittyviä tietoja;

2) vankeuslain 12 ja 13 luvussa sekä tutkintavankeuslain 8 ja 9 luvussa säädettyihin kirjeenvaihtoon sekä tapaamisiin, puheluihin, internetin käyttöön ja muihin teleyhteyksiin liittyviä tietoja;

3) vankeuslain 16 ja 17 luvussa sekä tutkintavankeuslain 11 ja 12 luvussa tarkoitettuihin tarkastuksiin liittyviä tietoja;

4) vankeuslain 16 luvun 1 ja 1 a §:ssä tarkoitettussa valvonnassa saatuja tietoja;

5) Rikosseuraamuslaitoksen muiden viranomaisten rekistereistä saamia rekisteröityyn liitettävissä olevia tietoja;

6) muulta viranomaiselta tai yksityiseltä henkilöltä saatuja vihjetietoja.

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä muuta henkilöä kuin Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otettua koskevaa rekisterin käyttötarkoituksen kannalta välttämätöntä 1, 2 ja 5 –kohdassa tarkoitettua tietoa, jos henkilön voidaan perustellusti epäillä syyllistyvän rikokseen, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vankeutta tai vaarantavan vankilan turvallisuutta.

Peruste henkilön rekisteröimiselle turvallisuustietorekisteriin tulee kirjata.

Tietoja tallettaessa niihin on liitettävä arvio tietojen antajan luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta, jos se on mahdollista.

3 luku

Tietojen käsittelyn periaatteet

14 §

Tietojen luovuttaminen poliisille, Maahanmuuttovirastolle ja vastaanottokeskukselle

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä **pyynnöstä** ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa poliisille rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otettua ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevat seuraavat yksilöidyt tiedot, jos tiedot ovat tarpeen rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi, etsintäkuulutetun henkilön kiinniottamiseksi taikka henkilön luotettavuutta edellyttävää poliisin lupaa tai hyväksyntää varten:

1) 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettut yksilöintitiedot;

2) täytäntöönpanorekisterissä olevat tiedot rikoksista ja tuomioista, tutkintavangin erillään pitämisen ja yhteydenpitomahdollisuuksien rajoittamisen tarpeesta sekä muista häntä koskevista erityisistä määräyksistä sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;

3) yhdyskuntaseuraamusrekisterissä olevat tiedot yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa varten laaditun suunnitelman sisällöstä ja ehdoista sekä yhdyskuntaseuraamusta suorittavan täytäntöönpanoon liittyvien ehtojen rikkomisesta;

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

4) valvonta- ja toimintarekisterissä olevat tiedot vangin ja Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa, yhteyksistä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuolelle sekä karkaamisesta ja avolaitoksesta luvatta poistumisesta, poistumislupa-, opintolupa- ja siviilityölupaehtojen rikkomisesta sekä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuoliseen laitokseen sijoittamiseen liittyvien ehtojen rikkomisesta.

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa poliisille ja Maahanmuuttovirastolle rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otettua ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevat seuraavat tiedot, jos tiedot ovat tarpeen maassa oleskelua, kansainvälistä suojelua, maasta poistamista, kansalaisuutta, maahantulokieltoon määräämistä tai maahantulokiellon peruuttamista koskevan asian käsittelemiseksi:

1) täytäntöönpanorekisterissä olevat tiedot rikoksista ja tuomioista sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta tai päättymisestä;

2) yhdyskuntaseuraamusrekisterissä olevat tiedot yhdyskuntaseuraamusta suorittavan täytäntöönpanoon liittyvien ehtojen rikkomisesta;

3) valvonta- ja toimintarekisterissä olevat tiedot vangin ja Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun **sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa**, karkaamisesta ja avolaitoksesta luvatta poistumisesta, poistumislupa-, opintolupa- ja siviilityölupaehtojen rikkomisesta sekä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuoliseen laitokseen sijoittamiseen liittyvien ehtojen rikkomisesta. (Uusi)

20 §

Tietojen luovuttaminen Tullille

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä **pyynnöstä** ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa Tullille rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otettua ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevat seuraavat tiedot, jos tiedot ovat tarpeen rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi:

1) 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut yksilöintitiedot;

2) täytäntöönpanorekisterissä olevat tiedot rikoksista ja tuomioista sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;

3) yhdyskuntaseuraamusrekisterissä olevat tiedot yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa varten laaditun suunnitelman sisällöstä ja ehdoista sekä yhdyskuntaseuraamusta suorittavan täytäntöönpanoon liittyvien ehtojen rikkomisesta;

4) valvonta- ja toimintarekisterissä olevat tiedot vangin ja Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa, yhteyksistä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuolelle sekä karkaamisesta ja avolaitoksesta luvatta poistumisesta, poistumislupa-, opintolupa- ja siviilityölupaehtojen rikkomisesta sekä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuoliseen laitokseen sijoittamiseen liittyvien ehtojen rikkomisesta.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

21 §

Tietojen luovuttaminen Rajavartiolaitokselle

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä **pyynnöstä** ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa Rajavartiolaitokselle rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otettua ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevat seuraavat tiedot, jos tiedot ovat tarpeen rajavalvontaa varten, **henkilön maasta poistamiseksi**, henkilöiden tavoittamiseksi taikka rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi taikka henkilön luotettavuutta edellyttävää rajavartiolaitoksen lupaa tai hyväksyntää varten:

- 1) 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut yksilöintitiedot;
- 2) täytäntöönpanorekisterissä olevat tiedot rikoksista ja tuomioista sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;
- 3) yhdyskuntaseuraamusrekisterissä olevat tiedot yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa varten laaditun suunnitelman sisällöstä ja ehdoista sekä yhdyskuntaseuraamusta suorittavan täytäntöönpanoon liittyvien ehtojen rikkomisesta;
- 4) valvonta- ja toimintarekisterissä olevat tiedot vangin ja Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa, yhteyksistä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuolelle sekä karkaamisesta ja avolaitoksesta luvatta poistumisesta, poistumislupa-, opintolupa- ja siviililyöluopaehtojen rikkomisesta sekä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuoliseen laitokseen sijoittamiseen liittyvien ehtojen rikkomisesta.

26 §

Tietojen luovuttaminen turvallisuustietorekisteristä

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä **pyynnöstä** ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa poliisille, pääesikunnalle, Tullille ja Rajavartiolaitokselle turvallisuustietorekisterin tietoja, jotka ovat välttämättömiä turvallisuustietorekisterin mukaisiin käyttötarkoituksiin. Tietoa luovutettaessa on ilmoitettava, kuinka luotettava tieto on.

Tietojen luovuttamisesta päättää rekisterinpitäjä tai sen määräämä Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

29 a §

*Oikeus saada tietoja **maksupalvelun tarjoajalta***

Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksukortin myöntäneeltä tai maksun välittäjänä toimivalta **maksupalvelun tarjoajalta** välttämättömät tiedot Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käyttöön liittyviä **vankeuslain 9 luvun 3 ja 4 §:ssä ja tutkintavankeuslain 5 luvun 3 ja 4 §:ssä säädettyjä tehtäviä** varten sekä maksukortin vankeuslain 9 luvun 3 a §:n ja tutkintavankeuslain 5 luvun 3 a §:n mukaista maksutapahtumien valvontaa varten.

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

Mitä edellä 1 momentissa on tiedonsaantioikeuden osalta säädetty, sovelletaan myös Suomeen maksupalveluja tarjoaviin ulkomaisiin maksupalvelun tarjoajiin. (Uusi 2 mom.)

34 § (Uusi)

Tietojen tarkistaminen ja poistaminen rekisteristä

Teknisen valvonnan tallenteet on hävitettävä viimeistään kuukauden kuluttua tallentamisen päättymisestä, jollei niiden säilyttäminen ole välttämätöntä 7 tai 8 §:ssä säädettyyn tarkoitukseen. (Uusi 7 mom.)

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .

4.

Laki

poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annettuun lakiin (687/2009) uusi 6 a § seuraavasti:

6 a §

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen osallistuminen PTR-rikostiedusteluyksikön toimintaan

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi osallistua PTR-rikostiedusteluyksikön toimintaan, jos se on tarpeen vankeusrangaistuksen aikaisten rikosten estämiseksi tai laitosturvallisuuden ylläpitämiseksi.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen toimivallasta säädetään vankeuslaissa (767/2005) ja tutkintavankeuslaissa (768/2005). Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen oikeudesta käsitellä henkilötietoja PTR-rikostiedusteluyksikössä säädetään henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (1069/2015).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2021 vp

Helsingissä 4.3.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Leena Meri ps
varapuheenjohtaja Sandra Bergqvist r
jäsen Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Antero Laukkanen kd
jäsen Mari Rantanen ps
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Paula Werning sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Riikka Slunga-Poutsalo ps
varajäsen Hussein al-Tae sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikko Monto